

4

శ్రీరస్తు

శ్రీగురుభ్యోనమః.

31
1918

అయ్య సిద్ధాంతవిజ్ఞః. — 256

శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్య

శ్రీవిశ్వేశ్వరభగవత్పాదశిష్య శ్రీమధుసూదన

స ర స్వ తీ వి ర చి తః,

ప్రజ్ఞానఘనోద్రస్వామినామంతేవాసినా

బ్రహ్మశ్రీ

3898

269 పేర్లు

కంఠిగులట, పట్టాభిరామడిక్షితేన

శైన్వ నిగరాభరణాయనమా

కారణాంబావిలాసముద్రాయస్త్రే

ముద్రాపితో విజేతయతాంతరామ్.

అంశం సం॥

కళాచతుష్టయవేతనం. ౪

వమివాచఁపురుషఏతాపుభావంతావనుసంచరతిస్వశ్చంతంచబుధ్ధాత
 తంచెత్వాద్యాస్త్యంపదవాచ్యాథకస్యసమపికాః తస్మాదంతిజ్ఞానమ
 యఃప్రాణేషుహృద్యంశబ్దోఽతిశ్రుషః నదృష్టేద్రోష్టాకంపశ్యే ది
 త్యావయస్తలక్ష్యోథకస్య తేన ప్రథమమవాంతరవాక్యభోమ భూత
 యోఃశుద్ధయోజీవబ్రహ్మణోస్తత్వమస్యావాక్యముఖ్యాథాకస్యధా
 నుపపత్యాలక్షణయాస్మిణోపపత్తిః - సుమప్తానివికల్పకసాక్షివై
 తన్యావభవాంగీకారాచ్యులద్వితీయ బ్రహ్మవిజిజ్ఞాపయిషయాప్రవృత్తా
 నాంసత్యజ్ఞానాదీనవానాముపాధివిశిష్టచైతన్య శక్త్యైవిచైతన్యనా
 త్రేతాశ్చర్యేణతత్రైవతదంశెసంసారోద్బోధాచ్చ - ఇచ్చంతిసన్య
 కాళాదిపదాదపినిర్వికల్పకం స్మరణం తాత్పర్యాధీనశ్చా చ్చట్టవృత్తైః
 ఏతేనప్రమిప్రమాత్రోమహావాక్యాథకబోధభానవాపాస్తం అనం
 ప్రజ్ఞాతసమాధేః శ్రుతిస్మృతిసిద్ధత్వాశ్చైతి పారోక్ష్య సద్వయత్వా
 భ్యాంసచతత్వం పదాథకమాత్రాను భవాదేవకృత కృత్యతా - వా
 చ్యాథకభేదావభాసాన్న పానయక్త్యంలక్ష్యస్య చాథకస్యైకత్వావ
 ణండాథకతా - పదజన్యస్మరణస్య నివేకల్పక వాక్యాథాకనుకూల
 స్య నివేకల్పకత్వం అనభవవదేవాపిరుద్ధం - సవికల్పక వాక్యాథక
 బోధేద సవికల్పకప - థోకపద్ధిరంగంప్రకృతేచన్వకల్పకోవాక్యా
 థకబోధస్తస్యైవ ప్రమాత్యేనా జ్ఞానసిచ్చత్తి సావధ్యేకదలోనలక్ష్య
 తావచ్ఛేదకవంతరేణ లక్షణోనుపపత్తిః - ప్రకృతివాక్యాథాకనుకూల
 పదాథోకపద్ధిశ్చైతద శక్తిలక్షణాసాధ్యత్వాత్ - నను హేతవేదాంత
 వాక్యభ్యవవపదాథోకపద్ధి రివాన్యథా బోధేదంతిస్వస్వకోవప్రా
 మాన్యాత్రేనా జ్ఞానాకర్య నిర్మల్యకవత్తై కింపివా రేణేతి చైతన్
 త్యం వేదాంతావద్యపిన్వతః పామీమాన్యాత్మికల్పకమాన్య సాక్షా
 తాకరంజనయంత తథాపి తస్యనందజుష్టీవాంవాది విప్రతిపత్తిజనంశ
 యప్రతిబంధేనా జ్ఞాననాకక త్వసామధ్యాత్ - విచారేణతాసంశయ
 నివృత్తా నిరపవాదమజ్ఞానసిచ్చ త్రితీతసంశయ విదధూతవాదివిప్రతిపత్తి

నిదానరణాభివృద్ధి విచారాదభ్యుతేజత్ర త్వంపదాభేః ప్రథమం విప్రతి
 పత్యం-ప్రశస్త్యంతే-శతృవాభః స్య శాస్త్రతాత్పర్య విషయతయా
 భ్యుపాసత్యైవ త్వంపదాభాస్య శాస్త్రభూమికాభాగితయా తోష్య
 భ్యుపాసత్యైవ తత్ర దేహకారకమతావత్వానితాతాన్యత్యం
 పదాభావిచారాభ్యుపాసత్యం చక్షురీదీప్త్యకమిద్యం తే మితిగాః శ్యశ్య
 మనత్యైవే ప్రాశస్త్యశ్య మిద్యకమిద్యం నమి-సుగతః శూన్యనితమా
 భ్యుపాసత్యైవ తే మితిగాః దేహకారకమతావత్వానితాతాన్యత్యం
 భోక్తాభివృద్ధిః సుగతీ వై శిష్యం త్వం-కతాభావం జననాభావ్యకతి
 తిభాట్టాః భోక్తృవకేవ-జననాభావ్యకతి త్వం-కతాభావం జననాభావ్యకతి
 ద్యయాభివృద్ధిః సుగతీ వై శిష్యం త్వం-కతాభావం జననాభావ్యకతి
 వెత్యోపాసత్యైవ తే మితిగాః దేహకారకమతావత్వానితాతాన్యత్యం
 ప్రతిపత్తిభిః సంవిధ్యే త్వం-కతాభావం జననాభావ్యకతి
 భగవాచాచార్యః॥

శ్లో॥ సమామి న తోయం న తేజో న సామిన్ద్రీయం న చిత్తం

వానతేషాం సమామాః అనైకాంతికే త్వత్సహజ్జ్యే

కసిద్ధస్తజేకోవశ్యస్థిః కేవలహమ్॥

౧

అహం అహం ప్రత్యే మితి ఒకం ఎకోఽన్విశీయం అవశ్యః సర్వదైవ
 తదాగ్రేష్ఠ్యాధిపతిః శివః పరమేశ్వరః బోధకమాపః తస్మై పరమేశ్వరాయ
 త్వాత్ కేవలభావ్యాకః తేనాన్విశీయం సర్వప్రమాణాదాభ్యః పర
 మానందబోధవీవాహం ప్రత్యే మితి ఒకం మిత్యే శివదః క్షిప్ర ప్రశేయా
 నిత్యధికవీతమపలంబనా యేతేరవాదిమతాదీః రాకావ్యకాప్రభుమంజేన
 త్వరాదనిరాకరోతి సమామినః తోయం న తేజో న సామిన్ద్రీయం ర్షభిమితి
 త్రాహమితి సర్వత్రనిశాసంబధ్యతే యామామిః సమాం సభవామి
 యోహం సామామి ర్షభవతీతచ పరిస్పరితావాత్సర్యభావో ప్ర
 భుత్యః యత్యపవాది నాప్రత్యేకం ఘామిభ్యః రాగ్యత్యేవ సామ్యపేక్షాత
 సంసూతస్యైవ తదగ్ర్యం గణాంతే తద్గాత్యత్యేవ అవనిష్కం తాన్తా

త్వంచమత త్వాభ్యుపగమప్రసంగేనచ సంతోగాదినయంథా నభ్యుప
 గమాత్ సంహంతభావాచ్చ సంఘాతోనాపపద్యత త్వాభిప్రీత్య ప్ర
 త్యేకభూతనిరాకరణేన భౌతిక జేహత్త్వాదోనిరాకృతః- యద్యపిభూ
 తచశబ్ద మతస్యవాదినోమతే ఆవరణాభావత్వే నాభిమతస్య స్థిరస్యా
 సతతకాశస్య జేహనుపాదానత్వం తథాపి సిద్ధాంతేతస్యభావత్వం జే
 హూపాదానత్వాద్యంగీకారాత్ తత్రాప్యత్త్వప్రసక్త్యా తన్నిరా
 కృతంఅథవానవాయురిశ్యంతమేవ జేహత్త్వాదస్య నిరాకరణంనఖమి
 తిశూన్యవాదస్య ఖశబ్దస్య శూన్యవాచకత్వాత్- సంద్రియమితిప్రత్యేక
 మింద్రియాణాంనిరాసః న తేషాంసమూహాత్మి మిభితానాం భూతా
 నాంజేహవయవాకారేణ పరిణతానామింద్రియాణాంచ విభితానాం
 నిరాసఃపూర్వం సంఘాతమనభ్యుపగమ్య ప్రత్యేకంభూతాః నిరాకృ
 తానిభిఘనానః ఘాతమభ్యుపగమ్యభినిరాకృతానీతిభేదఃభూతనిరాకర
 ణేన భౌతికయోః ప్రాచీనసోన్నిరాసః మనోనిరాకరణేన మనోవృ
 త్తేషుశిశివిజ్ఞానస్య జేహోరిక్తస్య కశోత్పన్నోక్తృశ్వాది విశిష్టస్యద
 నిరాసఃసిద్ధాంతేజ్ఞానెచ్ఛా సుఖాదీనామంతఃకరణాశ్రయశ్చ భ్యుపగ
 మాత్- కామసంకల్పాదీప్రకృత్యమనవవేతిశ్రుతేః తేన జేహమారభ్య
 కేవలభోక్తృత్వ పర్యంతానాం తత్తద్వాద్యభ్యుపగతానా మనాస్మ
 త్వంప్రతిజ్ఞాతంభవతి- తత్రహేతుమాహ అనైకాంతికత్వాదితి వ్యభి
 చారిత్వాత్- వినాశిత్వాదితియావత్ - అత్తనోజ్జేశకాలా పరిచ్ఛిన్న
 త్వాత్తస్పరిచ్ఛిన్నానాం ఘటాదీవదనాత్త శ్వాత్ - ధ్వంసప్రాకభావ
 యోశ్చకృహీతుమశక్యత్వాత్ అనాస్మరాంజడత్వాస్స వ్యభిన్నస్యచాత్మ
 త్వాభావాత్ ఆత్మనపకత్వేపిసుఖదుఃఖాద్యాశ్రయాంతఃకరణానాం భ
 దాభ్యుపగమా ద్యవస్థోపపత్తేః స్వేనైవ స్వాభావగ్రహణే విరో
 ధాత్ గ్రాహ్యకాలే గ్రాహకాసత్వాత్ గ్రాహకసత్వే గ్రాహ్యభా
 వాత్- కృతహాన్యకృతాభ్యాగమప్రసంగాచ్చ సతస్యధ్వంసప్రాకభా
 వో సద్రూపస్యాశ్శూన్యః సర్వత్రానుగమాచ్చ సాత్యంతాభావసంభవః

త్వితస్యమిథ్యాత్వేనాధిష్ఠాన సత్తాదాత్మ్యాపన్నతమైవసిద్ధత్వాత్-
 శక్తిరజతాదినదధ్యస్తస్య తత్రావాగ్న్యభావానుపపత్తిః తేన ఆత్మా
 నాభావప్రతియోగీ అభావ ప్రతియోగినశ్చ దేహేంద్రియాదయస్తేన
 తేనాత్మానఃకింఘ స్వప్రకాశబోధదురాప ఆత్మం అద్యేత్యేనాద్య
 నిర్వచనీయావిద్యాఃత్వితా అనివచనీయా ఏవేతిసిద్ధాంతరహస్యం! నను
 బోధరూప ఆత్మేతితవాభ్యుపగమాత్సమస్తాం బోధాభావాత్ గాఢం
 మూఢోహమాసంనకించిదవేః కమితి సుప్రోత్థితస్యపరామశాత కథ
 మవ్యభిచారి తాతస్యేత్యాశంక్యాహ సుషుప్త్యేకసిద్ధితి ఆయమథఃఆ
 త్మనస్సుఘ పిసాక్షీత్వాన్నతత్రతదభావః అన్యథామూఢోహమాస
 మితి పరామశానుపపత్తేఃసామాన్యమితి మేయానాంవ్యభిచారిత్వే
 పితద్భావాభావసాక్షిణః కాలత్రయేష్య వ్యభిచారాత్ నను ప్రమాశ్ర
 యఃప్రమాతాస ఎవకతాభోక్తాదీపవస్త్విపరసాధారణ సవక
 భానక శ్చేతివఘటాదివ త్సాక్షీసాపేక్షాతిచేన్న వికారిత్వేనస్వవికార
 సాక్షీత్వానుపపత్తేః దృశ్యస్యద్రష్టత్వానుపపత్తేః ప్రమాతుశ్చ పరి
 ణామిత్వేనదృశ్యత్వా దేకస్యకూటస్థస్యైవ సవకసాక్షీత్వాత్ ఎకఃకూ
 టస్థోఽథకమకః యక్షీనాద్రీయతే ప్రామాణికత్వాదితిచేత్ న- తమే
 వభాంతమనుభాతి సవకంస్మభాసా సర్వమిదంవిభాతి నదృష్టేద్ర
 ష్టారంపశ్యేః అదృష్టద్రష్టానాన్యతోస్తి ద్రష్టేత్వాదివదతా వేదాంత
 ప్రమాణగాజేనాన్యైవ సవకసాక్షీత్వేవాభిషిక్తత్వాత్ ననుమహాదే
 తదింద్రజాలం ప్రమాశ్రయాంకూటస్థాన్విహంయ కూటస్థమప్రమాశ్ర
 యమేవప్రమాణరాజః సవకసాక్షీణంకరోతితివాధం- ఇంద్రజాలమేత
 త్స్వేషుపగవిద్యానిలసిగత్వాత్ తథావిదృశ్యస్యఘటాదివజ్జడత్వేన క
 థప్రమాశ్రయస్సమితిచేత్ న దేవతాదివత్స్వచ్ఛత్వేనచిత్ప్రతి బింబ
 గ్రాహిత్యాచ్చిత్తదాగ్న్యభ్యాంత్ ననుసీయాపస్య నిరవయవస్య
 కథంప్రతిబింబితిచేత్ కాత్రానుపపత్తిరభిమతేతానాం విచిత్ర
 త్వాత్ జపాదునుమయాపస్య సీయాపస్యాపస్థానికాదా ప్రతిబింబితశః.

జ్ఞానభేదప్రతీతిః వస్తుతస్తు జ్ఞానం ఇత్యేక స్వరూపావగమాత్ త
 దుత్పత్తివినాశ ప్రతీత్యేశ్చ అవశ్యః ల్పవిషయ సంబంధవిషయతయా
 త్యుపపత్తే రూపాధి పరావశ్యమంత రేణాన్యతపవఘటా ద్భూతిపాంత
 రిభేద ప్రతీతి స్తుత్పత్తిబందిగ్రహ సంభవాత్ ఆకాశకాల దికామపి
 నానాత్వాపత్తేశ్చ కర్మకర్తాదెర్వాస్తవత్వే నిమోక్షాత్ ప్రసంగా
 త్వప్రకాశా నిర్భూపగమేవ జగదాంధ్య ప్రసంగాత్ పరమప్రేమా
 స్పదత్వేనచ తస్యానంజరూపత్వాన్నిధికర్మక నిశ్యసుఖాన్ముకవస ఆస్మే
 త్యోపపదః తస్మాత్పరేశేషాద్భూతిరియవితిస్థితే తతాగరణ మపి
 యోగ్యంకాచితకల్పనీయకల్పమానంచతదద్విజీయాన్మనిజధ్యస్తవయై
 వధమిన్ద్రాహకమానెనసిన్ధుతీతి నజానామితినాక్షిప్రతీతి సిద్ధమనిర్వా
 చ్యమజ్ఞానమేవ త నచేదమభావరూపం జ్ఞానస్యనిత్యత్వేన తదభావా
 నుపపత్తేరిత్యుక్తత్వాత్ ధర్మిప్రతియోగిజ్ఞానాభ్యాంచ వ్యాఘాతాప
 త్తేః స్వాపేభ్రమసంశయతత్సంసారపరంపరా రూపంఆపరోక్షత్వాత్
 అజ్ఞానానాతీతానాగతభ్రమసంశయ తస్సంసారాణాంపరోక్షత్వేన
 జ్ఞానమశక్యత్వాత్ ఆవరణాత్మకత్వాత్ భ్రమీపాదానత్వాచ్చ ఆ
 త్మనోవికారత్వా దంతఃకరణాదేచ్చ తజ్జన్యత్వాత్ వేదాన్ముశక్తిం
 స్వగుణైర్నిగుణామితిగుణవత్త్వశ్చతేశ్చమామంతం ప్రకృతిం విద్యా
 వ్తాయంతమహేశ్వరంజంఘ్రోమాయాభిః పురుషాపతయతేఅన్యతే
 నహిప్రత్యాధానిహరేణప్రత్యాధానభూయశ్చం తేవిశ్వమాయానిప్య
 త్తి రిత్యాది శ్రుతేశ్చ మాయా అవిద్యా అనిర్వాచ్యమస్య తత్త్వస్య
 జ్ఞానవలంకారజ్ఞానమేవస్య రాధ్యాసేకారణం నత్వాత్మాశయా
 దిదోషప్రసంగః అనాదిత్వేనతస్మిన్రాసాత్ ఆకాదిత్వేచ్యుత్పత్త్యభావాత్
 స్వప్రకాశ్యనవ తదపి రూపత్వా త్తే జ్ఞానాధ్యాసవిశిష్టే చైతన్య
 హంకారాధ్యాసస్తద్విశిష్టే కావసంకల్పాదీనా మహంకార ధర్మా
 త్తాంజంఘ్రీయధర్మాణాంజ కాణత్వబధిరశ్వక్తిబత్వాదీనా మధ్యాసః॥
 ఇంద్రియాణాంశు పరోక్షత్వాత్ నాపరోధర్మధ్యాసః ఇతిసిద్ధాం

తఃతద్విశిష్టేచ స్థూలదేహధ్యాసోధక్ష్మపురసాగరైశ్చైవాహంమనుష్యభి
త్యాద్యాకాతానతుస్వరూపతః అహందేహిత్యధ్యాసః తథాప్రతీత్య
భావాత్ తద్విశిష్టేచస్థౌల్యాదీనాం సాకల్యవైకల్యాదిధర్మధ్యాసః ఏ
వంచైతన్యస్యాహంకారాదిషు దేహపర్యంతేష్వధ్యాసః సంసగతః | అ
ధ్యాసవ్యవధానతారతమ్యాచ్చ ప్రేమతారతమ్యం తదుక్తం వాత్సీ
కామృతేనిత్రాత్పుత్రఃప్రియఃపుత్రాత్పుండఃపిండాత్తథేంద్రిణుః | ఇంద్రియే
భ్యఃప్రియః ప్రాణః ప్రాణాదాశ్మపరః ప్రియఇతి-పిండః స్థూలశరీరం
ప్రాణాంతఃకరణందేహఃపేక్షయా చైంద్రియాణాం ప్రీతుశ్చంశస్త్రవృ
ష్ట్యాదిధారాపాతే చతురాదీనాం మూలనదశఃనాదనుభవసిద్ధం తేనా
న్యోన్యాధ్యాసా చ్చిదచిద్గ్రంథిరూపాధ్యాసః ఏకతనస్యాధ్యాసాంగీ
కార్యేతరస్యాభాసప్రసంగాదన్యస్తస్యైవభ్రమభాసని యమాత్ ఇమే
రంఃరజితేఇతి సమూహాలంబర భ్రమవదవశ్య మితరేతరాధ్యాసః స
ర్వబాధాచరీఘాతచైతన్యపరిశేషేణచనశూన్యవాదాపత్తిఃసత్యాన్యత
సంభేదావభాసత్వాదధ్యాసస్యతస్మాత్పూర్వపూర్వాధ్యాసమూల
ఎవాను ముత్తరోత్తరాహంకారాద్యధ్యాసఃవీజాంకురవదనాదిఃఅవి
ద్యాధ్యాసశ్చైకఎవానాదిః నన్వధ్యాసస్యా నాదిత్వేస్మృతిరూపః ప
రత్వపూర్వవృష్టావభాసః ఇతివదతా భాష్యకారేణ స్మృతిరూపత్వేన
సంసార జన్యస్వముక్తం విరుధ్యేతేతిశేత్ తేన కార్యాధ్యాసాభిప్రాయ
త్వాత్తన్యపరత్ర పరావభాసఇత్యే తావన్నాస్తిస్యైవోభయానుగత
స్యలక్షణత్వాత్ యద్యా సత్యాన్యతే మిధునీకృత్యేతి భాష్యవచనా
త్సత్యమిధ్యాఃస్తు సంభేదావభాసోధ్యాసఇత్యేవః | తేఃక్షణం తేన
కారణాధ్యాసేపిలక్షణాన్యా పి కార్యాధ్యాసస్యచప్రవాహరూపేణ
వీజాంకురవదనాదిత్వాభిధానాన్నకొపివోషః ఎవనుధ్యాససిద్ధౌఏకస్యా
త్మనోజీవేశ్వరాది వ్యవస్థామానక్షయాదిప్రతిఃకర్మవ్యవస్థాచాపవ్యతే
తథాహిలజ్ఞానోపహిత ఆత్మలజ్ఞానతాదాత్మ్యాపన్నః స్వచిదాభా
సావివేకాదంతర్యామిసాక్షి జగతాగరణమితిచ కథ్యతే బుద్ధ్యుపహిత

శ్చతత్తాదాత్మ్యాపన్నఃస్వచిదాదాసాదివేణజీవఃకతాభోక్తాప్రమా
తేతివకథ్యతే ఇతివారికకకారపాదాః ప్రతిదేశంచ బుద్ధీనాం భిన్న
త్వాత్తచ్చిదాధానభేదేన తదవివిక్తంచైతన్యమపి ప్రతియతే అజ్ఞానస్య
తుసర్వత్రాభిన్నత్వా తద్గతచిదాధానభేదాధావా తదవివిక్తసాక్షిచై
తన్యస్యవకదాచివపిభేదధానమితి అస్తింశ్చపక్షే తత్త్వమాదిపదజహల్ల
క్షణై వసాధానభాస్యోపాగృహ్యత్వాభ్యాసహనాత్ ఆధానస్యా
పిజడాజడవిలక్షణత్వేనా నిర్వచనీయత్వాత్ తదుక్తం సంక్షేపశాతీర
కేసాధాసాజ్ఞానవాచియదిభవభివృద్ధిశ్చబద్ధస్తధాహంశబ్దోహంకా
రవాచీభవతి తజహతీలక్షణాతత్ప్రపక్షేణని నచాధానస్యైవబద్ధత్వా
తేకవలచైతన్యస్య ముక్తత్వాద్భింధమోక్షయో రైవ్యధికరణ్యస్వ
నాకాథం ప్రవృత్త్యనుపపత్తిశ్చేతివాచ్యం కేవలచైతన్యస్యైవా ధాన
చ్ఛారాబద్ధత్వాభ్యుపగమాత్ తదుక్తం వారికకకారపాదైః అయమే
వహిలోనభోక్తయ త్సంసార్యాశ్శుద్ధర్మవమితి తేనశుద్ధచైతన్యస్యాధాన
ఏవ బంధః తస్మిన్పత్తిశ్చ మోక్షఇతి నకించిదసమంజసం అథవా ఆ
ధాసావివిక్తం చైతన్యమపి తత్త్వమాది పదవాక్యంతేన వాచ్యైకదేశ
స్యాత్వాక్యాదస్తిన్నపిపక్షే జహదజహల్లక్షణైవేతి నకొపిదోషఃఅయ
మేవపక్షాధానవాదఇతిగీయతే అజ్ఞానోపహితం చింబచైతన్యమిశ్వరః
అంతఃకరణతత్సంసారావచ్ఛిన్నాజ్ఞానప్రతిబింబితంచైతన్యం జీవఇతివి
వరణకారాః అజ్ఞానప్రతిబింబితం చైతన్యం ఈశ్వరః బుద్ధిప్రతిబింబితం
చైతన్యంజీవః అజ్ఞానోపహితంతు చింబచైతన్యం శుద్ధమితి సంక్షేపశా
తీరకకాగాః అనయోశ్చపక్షయో బుద్ధిభేదాత్ జీవనానాత్వంప్రతిబింబ
స్యచపారమాధికత్వా జ్ఞహదజహల్లక్షణై వతత్త్వమాదిపదేను ఇమ
మేవప్రతిబింబవాదమాచక్షతే అజ్ఞానవిషయీకృతచైతన్యమిశ్వరంఅజ్ఞా
నాశ్రయీభూతంచజీవఇతి వాచస్పతిమిత్రాః అస్తింశ్చపక్షే అజ్ఞాన
నానాత్వాజ్జీవనానాత్వం ప్రతిజీవంచ ప్రపంచభేదఃజీవస్యైవసాక్షా
నోపిహితతయా జగదుపాదానత్వాత్ ప్రత్యభిజ్ఞాచాతీసా దృశ్యత్

ఈశ్వరస్యచ సప్రపంచజీవా ౭విద్యాధిష్ఠానత్వేన కారణతోపచారా
 దితి అయమేవ చావధేదవాదః అజ్ఞానోపహితం బింబచైతన్యమీశ్వ
 రః అజ్ఞానప్రతిబింబితంచైతన్యం జీవభితివా అజ్ఞానానుపహితం శుద్ధం
 చైతన్యంఈశ్వరః అజ్ఞానోపహితంజీవభితివాముఖ్యోవేదాంత సిద్ధాంత
 ఎవజీవవాదాఖ్యః ఇమమేవదృష్టిసృష్టివాదమాచక్షితే అస్మింశ్చ పక్షేజీ
 వఎవస్వాజ్ఞానవశా జ్జగదుపాదాననిమిత్తంచదృశ్యంచసర్వం ప్రాతీతి
 కందేహభేదాశ్చజీవభేదభాగ్గీఃఎకస్యైవజస్వకల్పిత గురుశాస్త్రాద్య
 పబృంహితశ్రవణమసనాది దాధ్యాదాశ్చ సాక్షాత్కారేసతిమోక్షః
 తుకాదీనాంచ మోక్షశ్రవణాదధావాదః మహావాక్యేచ తత్పదమనంత
 సత్యాదిపదవదజ్ఞానానుపహితచైతన్యస్య లక్షణయోపస్థాపక మిత్యా
 ద్యా అవాంతరభేదాః స్వయమూహనీయాః ననువస్తునివికల్పా౭సంభ
 వాత్కథంపరస్పరవిరుద్ధమతప్రామాణ్యంతస్మాత్కామవహేయం కిము
 పాదేయమితి చేన్న-కఎవ మాహవస్తుని వికల్పానసంభవతీతిస్థానగ్వా
 పురుషోవా రాక్షసోవెత్యాది వికల్పస్యవస్తున్యపిదశానాత్ అతాత్విక
 కల్పనాపురుషబుద్ధిమాత్రప్రభవాభియంతుశాస్త్రీయాజీవేశ్వరవిభాగా
 దివ్యవస్థేతిచేత్ నూనమతిమేధావీభవా అద్వితీయాత్మనిత్యంహిప్రధా
 నంఫలవత్వాత్ అజ్ఞాతత్వాచ్చప్రమేయంశాస్త్రస్యజీవేశ్వరవిభాగాదిక
 ల్పినాస్తుపురుషబుద్ధిప్రభావాఅపిశాస్త్రేణానుద్యంతే తత్త్వజ్ఞానోపయో
 గిత్యాశ్చవత్సన్నిహవఫలంతదంగమిన్యాయాత్ భ్రమసిద్ధస్యాపిశ్రు
 త్యానువాదసంభవాత్ ఏతేనద్వైతజ్ఞాననాద్వైతజ్ఞానస్యబాధానిర
 స్త ఘటాదిజ్ఞానస్యాపిఅద్వైతసన్మాత్రాంతే జ్ఞానే ప్రామాణ్యోచ్చ
 జ్ఞానాజ్ఞానయోఃసమానాశ్రయవిషయత్వనియమాత్ జడేచప్రమాణప్ర
 యోజనాభావేనాజ్ఞానానస్యపగమాత్ తదవచ్ఛిన్నచైతన్యాజ్ఞానాదే
 వతత్త్వజ్ఞానవ్యవహానోపపత్తేః సర్వప్రమాణానాంబాజ్ఞాతజ్ఞాపక
 త్వేనైవప్రామాణ్యో ఏవంవేదాంతేషుసర్వత్రైవింవిధవిరూఢేషుమే
 వపరిపూర్ణః తద్దామయత్వవాదః కికారివేదాదేయయినయమా భవే

త్తుంసోమ్యత్పత్తిః ప్రత్యగాత్మః॥ సానైవ ప్రక్రియా జ్ఞేయాసాత్వీ
సాచానవన్తీ తేతశ్రుతి తాత్పర్యవిషయా భూతాథా విరుద్ధత్వంబ మే
యమెవతి శతశఉద్భూపిత మస్మాభిస్తస్మాన్నకించి డెతత్ తదేవం జీ
ః స్యాపాధినాభిభూత త్వాత్సంసారోపలబ్ధిః పరమేశ్వరస్సతూపాధి
వశిత్యాత్ సర్వజ్ఞ త్వాదికమితి సమ్యగుపపద్యతే వ్యవస్థాననుభవత్వావి
ద్యాః జీవేశ్వరవిభాగవ్యవస్థా- మానమెయ్యాది ప్రతీకమ వ్యవస్థా
కథమితి డెత్ ఉచ్యతేద్యత్త్వాజ్ఞాత్వాద్వివాశిత్యాచ్చ పరిచ్ఛిన్నాప్యవి
ద్యానివచనీయత్వేన విచాగానహ ఆవరణవిత్తే పశక్తివ్యయవతీసర్వ
గతంచీదాత్మానమావృణోతి అంగుళిరీవన. ఇ స సన్నిహితసూర్యమండ
లం తత్రచక్షుషఏవావః జేతంగుళే రవ్యభానప్రసంగా దధిస్తానా వర
ణమంతరేణచ విత్తే పానుపపల్వైః తతః సాపూర్వపూర్వ సంసార
జీవకమప్రయుక్తాసతీ నిఖిలజగదాకారేణ పరిణమతే సాచస్వగతచి
దాభాసద్వారాచిత్రా దాత్మ్యాపన్నతి తతాగర్హమపిసర్వమాభాసద్వా
రాచిదనుస్యూత మేవ తథాచచైశ్యస్య దీపవత్స్వసంబంధసర్వభాస
కత్వాజ్ఞగదుపాదానచైశ్యస్యం ప్రమాణాపేక్షా మంశైశ్చైవసర్వదాస
ర్వంభాసయత్స్వజ్ఞంభవతీతేన సతత్రమాన మయాచ్యవస్తాకింత జీ
వేతస్యబుద్ధ్యవచ్ఛిన్నత్వేనపరిచ్ఛిన్నత్వత్ ॥ తేనచిదభివ్యక్తి యోగ్యేన
యేనాంతః కరణేనయదాయస్సంబంధంభవతీ తదేవతదావచ్ఛిన్నోజీ
వోనుభవతీతినసాంకయప్రసంగః ఏవమత్ర ప్రక్రియాశరీరమధ్యేస్థితః
సర్వశరీరవ్యాపకః సస్వప్రాధాన్యేన సూక్ష్మపంచభూతాభ్యంతరిక
రదాఖ్యోవిద్యానివతోదపకణాచివవతీస్వచ్ఛనైత్రాదిద్వారానిగత్య
దేహఘటయోగ్యాఘటాదీహ్యగ్నయోదాకాగోధవద్రుత తామ్రాది
వత్ తస్యచ సారంలొకాదివతీర్ముక్త్యేవసంకోచవికానానుపపద్యతే
సచిసాకయవత్త్వత్ పరిణమమానోదేహాభ్యంతరికేషువాదోచసమ్యక్
వ్యాప్యదేహఘటయోమధ్యేపి డేతువద్విచ్ఛిన్నో వ్యవత్ప్రతే తత్రేజీ
ష్ణంతరికరణభాగోవాపంకకారాఖ్యోకర్తృత్వవ్యత దేహపేషయమధ్య

కతిః దండా యమాన స్తద్భాగోపైత్తిజ్ఞానాఖ్యా క్రియేత్యుచ్యతే విష
 యవ్యాపక స్తద్భాగోవిషయ యజ్ఞానకర్మత్వ సంపాదక మభివ్యక్తియో
 గ్యత్వమిత్యుచ్యతే తస్యచ త్రిభాగస్యాంతఃకరణస్యాతస్వచ్ఛ త్వచైతత్
 న్యం త త్రాభివ్యజ్యతే తస్యాప్యక్తస్య చైతస్యస్యైక త్వేష్యభివ్యంజకాం
 తః కరణభాగభేదా త్తథావ్యపదేనాభవతి కత్త్రభాగావచ్ఛిన్న చిదం
 శఃప్రమాతాక్రియాభాగావచ్ఛిన్న శ్చిదంతః ప్రమాణం విషయగతా
 భివ్యక్తియోగ్యత్వభాగావచ్ఛిన్న చిదంతః ప్రమితరితిప్రమేయంతమ విష
 యగతంబ్రహ్మచైతస్య మేవాన్వితంతఃకరణత్వం సంబంధితం చ యస్మి
 న్నక్షేత్రంతఃకరణావచ్ఛిన్నోదేవః యస్మిన్స్వేపక్షేనర్వగతోన్వంగో ప
 ద్యాప్రణిబింబా జీవ స్తత్ప్రభయత్రాపి ప్రమాతృ చైతన్యోప రాగా
 థాక విషయగతచైతన్యావరణభంగాథాక స్వాంతఃకరణవృత్తియస్మిం
 శ్చపక్షే నిద్యావచ్ఛిన్నోన్వగతోజీవతవృత్త స్థిప్తే జీవస్వేవజగ
 దుపాదానత్వేన సర్వసంబంధ త్వాదావరణభంగాథాక వృత్తిరితి వి
 వెకః నను చిదుపరాగాథాకవృత్తిరితిపక్షే స్వంతఃకరణ సంబం
 థానాంధమాదీనాం బ్రహ్మశ్చవృత్తిమతః క్షేత్ర సవకథాభాసం
 స్యాత్ సస్యాత్ చైతన్యస్యోత్తరాకారత్వా భావాత్తంతభావాత్తంతభా
 వశ్చ స్వచ్ఛేపబ్రహ్మచైతన్యేనవరణాత్ అనాదృతేషుక్తిరజితాదాఃపి
 స్వచ్ఛ త్వద్వమాకథమాకథాత్వస్వచ్ఛత్వాదావృత్త త్వాత్వాత్వేనస్వచ్ఛే
 వ్యాప్యతేషమాకవృత్త్యాః చాకారతాలనావృత్తేస్వచ్ఛేషుక్తిరజ
 తాదవిద్యావృత్త్యా తవాకారతాలనావృత్తేస్వచ్ఛేషుక్తిమహిభాదోన్వ
 తభితిసాంతఃకరణసంబంధమాత్రేణ భాసప్రసంగేననుబ్రహ్మణః ధమా
 వరణంనిరవద్యస్వప్రకాశస్సంసవకజ్ఞా స్వాతీ సస్యం స్వసంబంధసవక
 భాసకతయఃసంసవకజ్ఞా సవకంతఃకరణావచ్ఛిన్నోదేవః జ్ఞానవిషయనియా
 వృతమితి వ్యంజితాత్ స్వాప్రకాశజగదుపాదానమతీ పక్షేచిదు
 రాగాథాక ఆవరణభంగాథాకచవృత్తిబీవోపాదానత్వేన త్వాగ
 రణభంగాత్తేననుస్వేనై ననుబ్రహ్మణః న నుపరాగస్యభిలగేనద్యోమ

త్రిప్రసంగః అజ్ఞానస్యైకత్వాత్ నానాజ్ఞానపక్షే క్షేకస్య జీవస్యైవా
జ్ఞానోపాధితత్వాత్ న ఉత్తైజకేన మణేరివ వృత్త్యా ఆవరణస్యాభిభవాంగీ
కారాత్ తథాచ ప్రమాణజన్యాంతరికరణ వృత్త్యభావసహకృత మజ్ఞా
నం సతిభాత్యపి వస్తునా స్తినభాతీతి ప్రతీతిజనన సమథామావరణమి
త్యుచ్యతే వృత్తజాతాయాంత్యవశ్యేదకాభావాత్. విద్యమానమపి అవి
ద్యమానసమమేవేతి నస్వకార్యసమథామజ్ఞానంతేనాభిభూతమిത്യుచ్య
తే న స్వేవంసతిబ్రహ్మజ్ఞానే నాప్యవిద్యాయా అనివృత్తైరనిమోక్షాత్ప్ర
సంగః సతత్వమస్యాదివాక్యార్థజ్ఞానా దవిద్యానివృత్త్య భ్యుపగమాత్
స్యవిషయప్రమాత్వేనే వావిద్యా నివతాకత్వాత్ మహావాక్యార్థజ్ఞా
నస్యైవాపాధితి విషయతయాప్రమాత్వాత్ ప్రత్యక్షాదీనాంతుబాధిత
విషయతయా భ్రమిత్వేపి వ్యవహారసామర్థ్యేన ప్రామాణ్యోభిమా
నాత్ జ్ఞానాదజ్ఞాననివృత్తై రన్యత్రాదశకేనంబా కించిత్కరంస్వానుభవ
సిద్ధత్వాత్ అన్యథాఅనుపపత్త్యేచ్ఛ సవతోబలవత్వాత్ తదుక్తంఅన్య
థానుపపత్తిశ్చేదస్తీతి ప్రసాధికాపీనప్రదృష్టిం వై మత్యంనైవ స
ర్వబలాధికత - అథవామూలాజ్ఞానస్యైవావస్థాజ్ఞానానిఘటాదివిష
యావరణా జ్ఞానసాగభావస్థానియత్వేన యావంతిజ్ఞానానితావంత్య
జ్ఞానాస్యేభ్యుపగమాత్ ఎకేనజ్ఞానైనే వాజ్ఞానస్యైవనాశాత్ ఘటాది
జ్ఞానానాంరీతిహాశేషిసక వాదదుపపత్తిః నిస్వనుమానాదిభి రావరణం
సచత్యః తేనవా అన్యేనాత్ర తాగచిభ్రమస్యాపి. శంభవితత్వాజ్ఞేత
త్వాన్యమానాదినా నివృత్తిఃప్రసంగః అధికానాజ్ఞానోపాదాన క
త్వేనభ్రమస్య నివృత్తేఃవృత్తేఃచక్షోహాదీరనుమానాదినా నివృత్తిప్ర
సంగఃయాక్తకజ్ఞానాచ బహుశ్యుచిద్యాఃవృత్తేః సాత్రాతాగరాధం
శ్రవణమననాపేక్షాస్యాత్ ద్వితయేవసమ్యక్వ్యవహారోసస్యాత్ప్రతి
బంధకస్యవిద్యమానస్యాత్ ఉచ్యతే- ద్వివిధమావరణమేకమసత్వాపాద
కమంతఃకరణౌపచ్ఛిన్నసాక్షిత్వం అన్యథానా పాదకం సమయావ
చ్ఛిన్న బహుత్వైకస్యవిధ్యం కుటుంబాదనిజానమీక్యధియ వశ్యేదాను

భవాత్ తత్రాద్యంపరోక్షాపరోక్షసాధారణ సమానాత్రేణివర్త
 తే అనుమితేపివహ్యదానాస్తీని సమీక్ష్యనుదయాత్ ద్వితీయంసాక్షా
 తాగ్రేణైవనివతకతే యదాశ్రయంయదాకారజ్ఞానం తదాశ్రయం
 తదాకారమజ్ఞానం నాశణతీతినియమాత్ పరోక్షజ్ఞానస్య చేంద్రియ
 సంనికషణభావేనజ్ఞానస్యాంశఃకరణమాత్రాశ్రయత్వాత్తదపరోక్షజ్ఞా
 నస్యైవవిషయవ్యాపారజన్యత్వేన విషయాంశఃకరణోభిణ జన్యత్వేన
 తదుభయనిష్ఠత్వాత్తదుక్తంపరోక్షజ్ఞానతో నశ్యేదసత్వా వృత్తిహే
 తుతా । అపరోక్షధియానశ్యేదభానావృత్తిహేతుతేనతేనానానానా
 దావసత్వావరణనాశాత్ తద్వ్యవసారః అభావావరణానివృత్త్యాచన
 సాక్షాత్కారిభ్రమనివృత్తిరితి తస్మాన్నిధానమకస్యాప్యాశ్చనోఽవి
 ద్యయాంశఃకరణతాదాత్మ్యాధ్యాపాత్ తద్దమకత్వత్వభోక్తృత్వా
 ద్యధ్యాసఉపపద్యతేననుస్పృన్నతేనిర్వచనీయఖ్యాశ్య ఘృపగమాత్ యే
 కత్వత్వాదయోంతఃకరణధర్మాఅశ్శ్యభ్యస్యంతేతే నిర్వచనీయాస్త
 త్రోశ్చద్యంతఇతివాచ్యం తథాచవ్యావహారికపాఠీతికథేదేన కత్వత్వ
 భోక్తృత్వాదీనాం ద్వేధాభాసఃస్యాత్ నస్యాత్ తాదాత్మ్యాభిమాన
 నావివేకాత్ సకలధర్మ విశిష్టస్యైవాంతఃకరణస్యాశ్శ్యభ్యస్తత్వేన
 ద్వయాభావాద్యాతస్తాదేకస్యాప్యాశ్చనఉపాధిభేదేన ప్రమాత్రాదిభే
 దవ్యవస్థోపపత్తైర్నసౌగతమతాపత్తిర్నవావిరోధఃఅన్య అపివ్యవస్థాః
 స్పష్టతరముపపాదయన్యంతేతస్మాన్జ్ఞానయాసస్యాశ్శ్యచనుమత్తవన్య
 భిచారిత్వాదైహేంద్రియాదీనాంచవ్యభిచారిత్వాత్ దృశ్య శ్వాచ్ఛతత్ర
 త్రాత్మబుద్ధిస్తేహంతేహానాదినాంభ్రాంతిర్ముచనివదంమతంప్రమా
 ణికమితిసిద్ధంస్యా దేతగాత్మనోఽర్థస్యకత్వే ప్రమాత్రాదివ్యవహారస్యా
 ధ్యాసమూలస్వేరద్రాప్తతోయజేతేత్యేవమాదీనాంశాస్త్రాదామపా
 మాగ్యపసంగఃఅకతుకరభోక్తృశ్చాశ్శనఃప్రవృత్త్యనుపపత్తేఃవేదాపా
 మాగ్యేకతోబ్రహ్మసిద్ధిరితితస్యతత్తాత్రగవ్యత్వాత్ కాస్త్రయోనిత్వాని
 తిన్యాయాత్ తథాచవేదప్రమానాన్యోధంప్రమాత్రాదివ్యవహారస్యస

త్యత్వమాభ్యుపేయమిత్యాశంక్యకిం తత్త్వజ్ఞానాత్పూర్వ మప్రామాణ్య
మాపాద్యతే ఉద్భవంవాతత్రాద్య సర్వేషాంప్రమాణానామవిద్యా
వద్విషయత్వేనతద్దళాయాంబాధాభావాన్నిః ప్రత్యూహంప్రామాణ్యం
ద్వితీయేత్విష్టాప త్తిరెవేత్యాహ॥౧॥

శ్లో॥ నవణా నవణాశ్రమాచంద్రమా నమేధారణా

ధ్యానయోగాదయోపి । అనాత్మాశ్రయహంమమా

ధ్యానహనాత్తదేకోవశిష్టః శివఃకేవలహమ్॥ ౨ ॥

వణాచాగ్రీహణాదయః ఆశ్రమాబ్రీహచర్యాదయః ఆచారాఃస్వా
నశాచాదయః ధమాబ్రహ్మచర్యగురసేవాదయః అత్రద్వంద్వ్యయగర్భ
వష్టీతశ్చయమేణవణానామాచారాశ్చకృతాశ్రమాణాం అప్యాచార
ధమాశ్చ ధారణాల్లభ్యంతేధారణాచాహ్యవిషయత్యాగే మనస్థై
ర్యంధ్యానంపరమాత్మచింతనం- యోగశ్చైవత్తినిరోధః- ఆదిశబ్దేన
శ్రవణమననాదయోగ్యహ్యంతే - సర్వేషాంజ్ఞానోత్తరకాలే అసత్వే
హేతుమాహ-అనాత్మాశ్రయహంమమాధ్యానహనాత్ - అనాత్మా
ఆత్మవిరోధినీ అవిద్యా-తమపానోయోహంకార మమకారాద్యధ్యాన
స్తస్యఃకమాలస్యాపిశశ్వజ్ఞానసహనాత్ తత్ప్రయుక్తవణాశ్రమా
దివ్యవహానాస్తీర్థకః వణాశ్రమాది వ్యవహారస్య మిధ్యాజ్ఞాన
మూలకత్వేనమిధ్యావృంద్యధయితంతద్వ్యతిరేకేసుషుప్తావ్యతిరేకమా
హ॥-౩॥

శ్లో॥ సమాతాపితావా సదేవానలోకా సవేదానయజ్ఞానతీ

థంబురీంతి । సుషుప్తాగస్తాఃశూన్యాశ్శకత్వాత్త

దేకోవశిష్టశ్శివఃకేవలహమ్॥ ౩

మాతాజనకస్త్రీపితాజనకఃపుమాశ్చదేవాశ్చంద్రాదయః ఆరాధ్యాః
లోకాస్తాచారాధనఫలానిస్వగాటనిచేదా అలౌకికరహితాహితసాధ
నతాప్రతిపాదకానిబ్రహ్మప్రతిపాదకానిచ ప్రమాణవాక్యాని-యజ్ఞా
స్వగాడిసాధనీభూతా శ్శోభిష్టామౌదయఃతీర్థా యజ్ఞసాధనీభూతాః

తః కురుక్షేత్రాదిదేశః ఏవంపాపకమనాధినాన్యత్యపలక్షణీయానిస
 ర్వేషాండేహాభిమానమూలకత్వాత్తదభావేస్వతఃసంబంధాభావాదవి
 ద్యమానతేత్యర్థఃతథాచసుమప్తిప్రకృత్యశ్రుతిః అత్రపితాపితాభవ
 తిమాతామాతాదేవాతదేవావేదాతదేదాయజ్ఞాఅయజ్ఞాఅతస్మై
 వోస్తైనోభవతి బ్రూణసోఽభూణహవండాలోఽచఽదాలః పౌల్ని
 సోఽపౌల్నసఃశ్రమణోఽశ్రమణస్తాపసోఽతాపసోనస్వాగతం పుణ్యే
 నానన్వాగతంపాపేనతీగోహితచాసర్వాఃచోఽకాహృషణస్మభ
 వతీత్యాద్యాఅభిమానాభావే సర్వానధఃపృత్తివనువదంతి ననుసర్వ
 వ్యవహారాభావే శూన్యతైవస్యాత్ నెత్యాహ - నిరస్తాతిశూన్యాశ్చ
 కత్వాదిఃనిరస్తం అతిశూన్యాశ్చకత్వం యస్మాత్తదాభావప్రధానాని
 దేశః తస్యసుమప్తిసాధకత్వాత్పునరుత్థానానుపపత్తైశ్చ అవినాశీ
 వాలరేణమాత్మానుభిత్తి ధర్మామాత్రా సంసగస్త్యస్యభవతి య
 త్తైతన్నపశ్యతి పశ్యన్తైతన్నపశ్యతీత్యాదిత్రుతిభ్యశ్చత్వైతస్యస్యన
 సుమప్తాశూన్యతైశ్చధః నిరాకృతమప్యేతత్పునరపిష్టుతా నిశనన్యా
 యేననిరాక్రియతే యచ్ఛానిరస్తమశ్చాయాన్యతః అద్వితీయమతిశూ
 న్యంయద్బ్రహ్మచాక్షకత్వాత్ తథాచశ్రుతిః యదావై త్రుమహిస్వపి
 తినామసతాసోమ్యతచాసంకనోఽభవతి తద్భూతమయమా ప్రీయా
 సంపరిష్వక్తోనబాహ్యం కించనదేహనాంతరమితితేన యథాచరణీహూ
 తసర్వజ్ఞ సర్వశక్తిపూర్ణానందబోధనూజేన బ్రహ్మహాసజ్ఞాకత్వాద
 సంసార్యేరజీవభ్రమపీఠం-ఎ
 రణభూర్వఃస్వంపవాథో
 రణీయస్తతనిరాకార్యావాచకప్రకృత్యైవ ప్రవక్త్యంతే ననునబ్రహ్మ
 కాసహజీవస్వైక్యముపపద్యతే తథాహిసచ్ఛబ్దవాచ్యంజగతాగరణం
 బ్రహ్మసదేవసోమ్యేవమగ్రాసీత్త్యాదివాక్యేన ప్రతిపాదితంజగతాగర
 ణంచప్రధానమితిసాంఖ్యః పశుసంరేవజగతాగరణం నచచేతనోపిజీ
 వాద్భిన్నస్పృశపాగ్య ఏవేతిపాశుపతః భగవాన్వాసుదేవ ఈశ్వరోజ

గతాగతం తస్మాదుత్పద్యతే సంకషణాభ్యో జీవస్తస్మాన్మనః ప్రద్య
 మ్నుస్తతాహంకారో నిరుద్ధస్తేనకార్యత్వాజ్జీవస్యతేన సహనబ్రహ్మణో
 వాసు జీవస్యాశ్యంతా భేదఇతిపాంచరాత్రికాః-పరిణామానిత్యఃసర్వజ్ఞో
 భిన్నాభిన్న ఇతిజైనాః - త్రిదండినశ్చనాత్తిసర్వజ్ఞత్వాద్యుపేతం బ్రహ్మ
 అమ్నాయస్యక్రియాపరత్వేన తత్రతాత్పర్యాభావా త్రింతువాగ్ధన్వా
 దివత్సర్వజ్ఞత్వాదిదృష్ట్యాజగతాగతం పరమాణ్వాదిజీవోవా ఉపా
 స్యఇతిమీమాంసకాః అస్తినిత్యజ్ఞానాదిమాంత్సర్వజ్ఞః పృథివ్యాదికార్య
 లింగానుమితఃసచిజీవాద్భిన్నవేతితాత్రికాః త్విణికసర్వజ్ఞఇతి సౌగ
 తాః క్షేతకగ్భవిపాశాం కై పరరామృష్టోనిత్యజ్ఞానయాపఃప్రధానాంశ
 సత్వగుణప్రతిఫలితయాసర్వజ్ఞః సంసారీపురుషవిలక్షణవేతి పాతంజ
 లాః అద్వితీయపరమానందఎవబ్రహ్మతచ్చ జీవస్యవాస్తవం స్వరూపం
 మాయయాచసర్వజ్ఞత్వాదివిశిష్టం జగతఉపాదానంనిమిత్తంచైతిబౌప
 నిషదాః-ఎవంవాదివిప్రతిపత్తిభిఃసందిగ్ధతత్పదార్థేబౌపనిషదపక్షస్యప
 రిశేషేణ తన్నిగణాయాహభగవాన్॥ 3॥

శ్లో॥నసాంఖ్యం నజైవం నతత్పాంచరాశ్రం నజైనం నమీ

మాంసకాదెగ్భతఃవా । విశిష్టానుభూత్యావిశుద్ధాత్మ

కత్వాత్తదేకోవిశిష్టశ్శివః కేవలూహం॥ ౪॥

అదిశజ్ఞానానుక్తానాం సంగ్రహః నతావ దచేతనం జగదుపాదా
 సం - తదైక్షత బహుస్యాం ప్రణయేయేతి ఈక్షణపూర్వక సృష్టి
 శ్రీవణాత్ అనేన జీవేనాన్మనానుప్రవిశ్య నామరూపి వ్యాకరణాణి
 తిచజీవాశ్శోష్యపదేశాత్ యస్మిన్విజ్ఞాతేసర్వం విజ్ఞాతంభవతీతి చై
 కవిజ్ఞానెసర్వవిజ్ఞాన ప్రవిజ్ఞానాత్ ప్రధానజ్ఞానైవ తదప్రకృతికానాం
 పురుషాణాంజ్ఞాతుమశక్యత్వాత్-ఐతదాశ్శ్యమిదం సర్వంతత్సత్యం ఆ
 త్మాశత్యమసీతిచతదభేదస్య నవకృత్యఉపదేశాత్ తస్మాద్వా ఎతస్మా
 దాత్మనాకాశస్సంఘాతఇతిచ శ్చిత్తంతరాదచేతనస్య జగతాగతం
 త్వేవిచిత్రరచనానుపపత్తేః ప్రధానమహదాదెరప్రమాణికత్వాచ్చ న

సాంఖ్యముతంసాధునివంపాశుపతముతంపాంచరాత్రికంజైనంచముతం
శ్రుతియుక్తిబాధితత్వాదయుక్తంచవిధిశేషత్వాచ్ఛ్రితిర్నబ్రహ్మప్రతిపా
దయంతీతిమీమాంసకముతంయుక్తం అసిద్ధత్వాద్విధిశేషత్వస్య సచాథా
వాదాధికరణన్యాయాద్విధిశేషత్వం వైషమ్యాత్ స్వతఃప్రయోజనవద
థాప్రతిపాదకానాంవాయుర్వైషేషిష్టం దేవతైశ్యేవమాదీనాంస్వా
ధ్యాయవిధిగ్రహణాన్యథానుపపత్త్యా ప్రయోజనవదథాపరత్వే కల్పనీ
యాశబ్దభావనైతి కతవ్యతాసాకాంక్షస్యవిధేః సంప్రధానధూతదేవ
తాదిస్తుతిద్వారేణ తదంశపూరకత్వాన్నష్టాశ్వదగ్ధరథన్యాయేనతదుభ
యైకవాక్యతైత్యథావాదాధికరణే నిణేతం వేదాంతవాక్యజన్యజ్ఞానా
చ్చ సాక్షాదేవపరమానందప్రాప్తిర్నిశ్చేషదుఃఖనివృత్తిశ్చ పురుషా
ర్థోలభ్యత ఇతినిరాకాంక్షత్వాన్నాన్యశేషత్వసంభావనాప్రత్యుతవిధయ
ఏవ అంతఃకరణశుద్ధిద్వారాతచ్ఛేషతాంభజంత ఇతి తస్మాత్ప్రయోజనవ
దబాధితాజ్ఞాతజ్ఞాపకత్వేనవేదాంతానాంస్వతఏవప్రామాణ్యాదస్యై
వబ్రహ్మోచినమీమాంసకముతసిద్ధిః తారికానాంచముతంతత్వమస్యహం
బ్రహ్మస్తి అయమాత్మాబ్రహ్మసత్త్వంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మేత్యాదిశ్రుతిబా
ధిగంవికషేవాద్వితీయంబ్రహ్మనేహనానాస్తికించనైత్యాదిశ్రుతిబాధితం
చభిన్నాభిన్నత్వం క్షణికత్వంచ ఆకాశవత్సేవగతశ్చనిత్యఇత్యాదిశ్రుతి
బాధితం అత్రసవేషాంముతస్యాసత్వే ప్రతిజ్ఞాతేవిశుద్ధాత్మకత్వాదితి
హేతుః నివికల్పాద్వితీయచైతన్యరూపత్వాదిత్యర్థః అగ్రహేతువిశి
ష్టానుభూత్యేతి విశిష్టాసవికల్పకానుభూతిభ్యోవ్యావృత్తాయా తత్త్వమ
స్యాదివాక్యజన్యాఖండానుభూతిస్తయేత్యర్థః. తేన సర్వవ్యాపకమ
ద్వితీయం పరమానందబోధరూపంచ బ్రహ్మేతిసిద్ధం ననుసపోణిమాఅ
ణోరణీయానితిబ్రహ్మణోణుత్వశ్చితేః అంగుష్ఠమాత్రఃపురుషఃఆరాగ్ర
మాత్రోహ్యవరోపిదృష్ట ఇత్యాదిశ్రుతి ప్రతిపాదితాణుజీవాభిన్నత్వా
చ్చ నబ్రహ్మణఃసర్వవ్యాపకత్వ మిత్థాశంక్యబ్రహ్మైవేదమన్యతం పు
రస్తాత్ బ్రహ్మపశ్చద్భ్రహ్మదక్షిణతశ్చైతరేణ అపశ్చోధ్వంచ ప్ర

సృతంబ్రహ్మైవేదంవిశ్వమిదంవరిష్ఠం తదేతత్బ్రహ్మపూర్వమనపరమ
నంతరమచామ్యామిత్యాద్యాఃశ్రుతయో నివిశేషమేవ బ్రహ్మప్రతిపాద
యంతీతిపూర్వోక్తమేవ ద్విధయన్నాహ॥ ౪ ॥

శ్లో॥ నచోద్భవంనచాధో నచాంత నచాచ్యాంనమధ్యంన

తిర్యక్నపూర్వాపరాదిక్ । వియద్యాపకత్వాదఖం

దైకరూప స్తదేకోవశిష్ట శ్శివఃకేవలూహమ్॥ ౫ ॥

వియద్యాపకత్వాత్ ఆకాశవత్సర్వగతశ్చనిత్యఇతిశ్రుతేఃవియతో
వ్యాపకత్వాదితివాఙ్మయానాకాశాన్తహతోమహీయానిత్యాదిశ్రుతేః
జీవస్యాపి సకలదేహవ్యాపి చైతన్యోపలభ్యామపాశ్వేపిఉపాధిభమా
భ్యాసేనారాగ్రమాత్రత్వాభిధానాత్ బుద్ధిగుణేనాత్మగుణేనచైవఆ
రాగ్రమాశ్రోహ్యావరోపిదృష్ట ఇతిశ్రుతేఃబ్రహ్మణశ్చ సూక్ష్మత్వాభిప్రా
యేణఅణుత్వవ్యపదేశాత్ శేషమతిరోహితాథాంననుబ్రహ్మణో జగదు
పాదానత్వా దుపాదానోపాదేయయోశ్చ భేదాద్విచిత్రజగదభిన్న
త్వేనజీవస్యపరమపురుషాథాప్రతిత్వాశంక్య బ్రహ్మఃస్వప్రకాశప
రమానందరూపత్వాన్నిఖిలజగద్భ్రమాధిష్ఠానత్వేన కారణత్వవ్యపదేశ
శా దశ్యస్తేనచసమం సంబంధాభావాన్న తత్రా నథలేశో యస్తీ
త్యాహ॥౫॥

శ్లో॥ నశుక్లంనకృష్ణంనరక్తంనపిశంనకుబ్జః సపిశంనహ్రస్వం

వదీఘం । అరూపంతథాజ్యోతిరాకారకత్వాత్తదే

కోవశిష్టశ్శివఃకేవలూహమ్॥

౬॥

కుబ్జంఅణుపీనం మహత్ తేనాణుమహద్ధ్రస్వం దీఘమితి చతుర్వి
ధపరిమాణనిషేధాత్ ద్రవ్యత్వేననిషేధఃరూప్యత ఇతిరూపంప్రమేయం
నప్రమేయం అరూపంతేనసవేశషామేవద్రవ్యగుణకమాదిపదార్థా
నాం తత్తద్వాద్యభ్యుపగతానాం నిషేధఃతథాచశ్రుతిఃఅస్థూలమనన్వ
హ్రస్వమదీర్ఘమలోహితమిత్యాద్యాలశబ్దమస్పృశమరూపమవ్యయం త
థారసంవిద్యమగంధవచ్ఛయదిత్యాద్యాశ్చనర్వానర్థశూన్యం పరమాణ్వి

స్వరూపం ప్రతిపాదయంతిశ్చోతస్యాప్యథాస్య న్యాయేననిణకాయాయ
హేతుమాహజ్యోతిరాకారక త్వాదితి స్వప్రకాశజ్ఞానరూపత్వే నాప్ర
మేయత్వాత్ప్రమేయత్వే ఘటాదివజ్జడత్వాపత్తే. ఏతదప్రమేయంధృవ
మిత్యాదిశు)తేత్యథాః ననుకస్యబద్ధభావ ఉపదిశ్యతే బ్రహ్మణోబ్ర
హ్మణోవా నాంత్యంతస్యజడ "వ్వసత్వాచ్చ నప్రథమిడపదేన నథా
క్యాత్ బ్రహ్మభావస్యస్వతంత్రత్వాత్ జీవస్యస్వతోబ్రహ్మభావే ప్య
విద్యావ్యవధానం జ్ఞానేనని. యోతాతదితేషాంఅపద్యోగ్యతైరాగ్నిభిన్న
త్వేద్వైతాపత్తేబ్రహ్మణో ంద్రిప్రసంగాత్ తమక్తం వాతీకలన్యా
వృత్తాననుగతంపస్తుబ్రహ్మే నన్యతేబ్రహ్మణోమలభోన్యాద్వై
తీయే సతిపస్తునీతిఅభిన్నత్వే చోపదేశానథాక్యమిత్యక్తం అతగ్గతంప
రమాథానాభిలాభావమభిప్రేక్షికింవా ప్రతీతితోపితి తాద్యమిష్టాప
త్యానరిహరతి॥

౬॥

శ్లో॥ నశస్తావశాస్త్రం నశియో నశిత్వానవత్వం నచాహం
నచాహంసర్వం చ॥ స్వరూపాబోధోఽకల్పనహి
స్తుస్తదకోపస్త్వస్థితేవలాహమ్॥ ౭॥

శాస్త్రాడపదేశః తాః గురుఃశాస్త్రముపదేశకరణం శిష్యఉపదేశ
శకకమశిష్యా ఉపదేశక్రియా - త్వంశోతా - అహంవక్తాఅనుం
సవప్రమాం సవిధాపితం ప్రపంచోదేహేంద్రియాది రనిథాః పర
మాథతో నాస్తీతిథిః - ద్విత్వం నిరకరోతస్వరూపేతి అయ
మథాః - య్యోగ్యద్యాసృజితరాజ్ఞానాన్యోగ్యది వికల్పనేకిపి
ఫలంసరూపమునశక్యత తథాపిస్వరూపంబోధోవిజ్ఞాః ఫలమమి
భూయతే నదైతరకాఫమకల్పసియం సర్వద్వైతోపమదేశనవికల్పా
సహిష్టుత్వా సహిష్టుత్వే మపపన్నంనామ తథాచ శ్రుతినిరూధో
నచాత్పత్తిరకబద్ధోసచనాథకః । ననుముత్సురకవై ముక్త్యత్యేషాపరి
మాథా తా బ్రహ్మనాథదమక్ర ఆస్తీనాత్మాన మవావేదాహంబ్రహ్మ
స్థీతిత త్వాత్సత్త్వం అథానాత్మాద్యాశ్చావ్యయం బ్రహ్మస్వరూపైవై

వ సతోజీవస్య జ్ఞానాద్వచ్చభావందశయంతి సర్వంచదైవతంవార
యతినత్వాత్మనః స్వప్రకాశచైతన్యరూపత్వే సర్వదాభాసమానా జా
గ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాది వ్యవస్థాకథం నవభాగిన్యైవ వ్యవస్థేతివాచ్యం
తథాసతి సర్వస్యైవస్వప్నత్వేవిప్రతిపత్తిరితిచెన్నలక్షణతస్త్రియాణా
మపిస్వప్నస్యేవిప్రకాశభాసతోవిద్యాకృతవిశేషసంభవాత్ సదసద్విలక్షణ
త్వేనచ సవిశేషత్వాద్యవస్థోపపత్తేః పరమాథతస్తునకాపి వ్యవస్థే
త్యాహ॥

శ్లో॥నజాగ్రన్నమెస్వప్నకౌవా సుషుప్తినవిశ్వా నవాలైజ
సప్రాజ్ఞకౌవా॥అవిద్యాత్మకత్వా త్రియాణాంతూరి
యస్తదెకౌవశిష్టశ్శిషఃకెవలూహమ్॥

అత్రలయక్రమేణ పౌర్వాపర్యవ్యపదేశఃతథాహ॥ అస్మిన్సతేపదా
థోఽద్వివిధః దృగ్దృశ్యశ్చఅస్మదాది పరికల్పితానాంపదాథానామ
త్రైవాంతథావాత్ తత్రదృక్పదాథః ఆత్మాపారమాధికవికః స
ర్వదైకరూపో స్వాపాధికభేదనత్రివిధః- ఈశ్వరోజీవస్సాక్షీచేతి తత్ర
కారణీధూతా జ్ఞానోపాధి రీశ్వరః అంతఃకరణ తత్సంసారావచ్ఛి
న్నాజ్ఞానోపహితోజీవః ప్రపంచితంచైతదధస్తాత్ అవిద్యాప్రతిబింబేశ్వ
రపక్షే బింబచైతన్యం బింబేశ్వరపక్షే బింబప్రతిబింబముఖానుగతముఖ
స్వరూపఃజీవేశ్వరానుగత సర్వానుసంధాతృచైతన్యం సాక్షీశ్శ్యచ్యతే
వాచికకారమతేత్వీశ్వరఎవసాక్షీ త్రిద్యవిధ్యమేవజీవేశ్వరభేదశ్రుతః
తత్రేశ్వరోపత్రివిధః స్వాపాధిధూతావిద్యా గుణశ్రయభేదన విష్ణుబ్ర
హ్మరుద్రభేదాత్ కారణీధూతసత్వగుణావచ్ఛిన్నోవిష్ణుః పాలయితా
కారణీధూత రజఉపహితో బ్రహ్మసృష్టాహరణ్యగభస్తు మహాధూ
తకారణత్వాథావాత్ నబ్రహ్మతథాపి స్థూలధూతసృష్టత్వా తర్వాచి
ద్భృగ్మోక్ష్యపచర్యతే - కారణీధూతతమ ఉపహితోరుద్రః సంహ
తాఎవంచైకస్యైవచతుఃకుంజ చతుర్ముఖ పంచముఖాద్యాఃఉమాకా
రాః-భారతీభవాన్యావ్యాశ్చ స్త్రికా రాః - అన్యైవ మత్స్యకూర్మక

యోనంతావతారాలయైవా విభవంతిభక్తానుగ్రహభా మిశ్యవధే
యం జీవోపత్రివధః స్వోపాధ్యవాంతరభేదేనశ్వతైజసప్రాజ్ఞ భేదా
త్ తత్రావిద్యాంతఃకరణస్థూలశరీరావచ్ఛిన్నా జాగ్రదవస్థాభిమానీవి
శ్వః సవచస్థూలశరీరాభిమానరహిత ఉపాధిభ్యయోఽహితః- స్వప్నా
భిమానీతైజసః శరీరాంతః కరణోపాధిభ్యయ రహితోంతఃకరణ సం
సారావచ్ఛిన్నావిద్యామాత్రోపహితః సుషుప్త్యభిమానీప్రాజ్ఞఃఎతే
షాంచ స్వతంత్రోపాధిభేదాభావేన స్వతంత్రభేదాభావ ఏవాంతరో
పాధి భేదాదేకత్వే ప్యవాంతరోపాధి భేదోవ్యయస్మీయతే సాక్షీతు
సర్వానుసంధాతా సర్వానుగతస్తురీయాఖ్య ఎకవిధఎవ తతోపాధి భే
దేనాపినక్వచి ద్భేదస్తదుపాధే రెకరూపత్వాతోపావిద్యాతద్వ్యాప్యత
తాగ్ర్యాశ్శక్తః ప్రపంచోదృశ్యసదాథః తస్యచా పారమాథికత్వే
పివ్యావహారికసత్వాశ్శుభగమాత్ నస్వాప్తికపదాథవ నిరూపణం
వ్యథాండపాసనాదా వుపయోగాదితి - సోపత్రివిధః అవ్యాకృతమూ
తామూర్తభేదాత్-తత్రసాధాసావిద్యామూతామూర్తప్రపంచబీ
జశక్తిరూపాతఃజ్యేష్ఠేపి తన్నివృత్తానివృత్తమానత్వేన తద్వ్యాప్యచైత
న్యతస్సంబంధజీవశ్వరవిభాగ చిదాభావైః సహనాదిత్వాదవ్యాకృతమి
త్యవ్యతే అయంచావ్యాకృతపదాథఈశ్వరోపాధిః- సాచ స్వయంజ
దాప్యజడేన చిదాభాసేనోజ్వలితా పూర్వపూర్వ సంసారజీవకర్మ
ప్రియుక్తాసతీశబ్దస్పృశరూప రసగంధాశ్శక్తాన్యకాశ వాయుతేజో
జలపృథివ్యాఖ్యాని పంచమహాభూతాని జనయతి- తత్రపూర్వ పూర్వ
భూతభావాసన్నాయోపావిద్యాయాఉత్తరోత్తరం ప్రతికారణత్వాత్
పూర్వపూర్వభూతగుణానా ముత్తరోత్తరభూతేష్వనుప్రవేశఃఎవమవి
ద్యాత ఎవాంధకారో విభావరూప ఎవావరణాత్కా చాక్షుష జ్ఞాన
విరోధే ఆలోక నాశ్యశ్చ యుడితి మహా విద్యుదాదివదాని భవతి
తిరోభవతి చెతి సిద్ధాంతః సంసారమేతుదేహూపాదానత్వా భా
వాచ్చ- శ్రుతిషుసృష్టిప్రక్రియాయామామూర్తతత్త్వవిరోధః దికాగ

శాస్త్రప్రమాణికత్వాత్సక్తా ఆకాశస్యైవదిగ్భవహరిజనకత్వాత్దిశః
 శోత్రమితి శ్రుతేశ్చకాలస్త్వనిద్యైవశస్యాఎవసర్వాధారత్వాదితా
 నిచసూక్ష్మస్యపరిచీకృతాని పంచమహాభూతాన్యమూతాఖ్యానికార
 తైక్యాన్సత్త్వరజస్తమాగుణాత్మకాని సత్త్వాంశ ప్రాధాన్యేన జ్ఞానక్రి
 యాశక్త్యాశ్చకమేకంస్వచ్ఛక్రవ్యం చిత్త్రూపమివమిలిత్వానజయంతి త
 స్యజ్ఞానశక్తిప్రధానాంశాంతఃకరణం తచ్చబుద్ధిమణి ఇతిచద్విభోచ్య
 తేక్రియాశక్తిప్రధానాంశః ప్రాణః సచ పంచధాపాణోపానోవ్యా
 నడిదానస్సమానఇతి ఎవమేకై కథూ తెభ్యోజ్ఞానక్రియాశక్తిభేదాత్ ప్ర
 త్యేకమింద్రియద్వయంజాయతేఆకాశాచ్ఛోత్రవాచోవాయో స్త్వక్పా
 ణీతేజసః చక్షుఃపాదాదాద్యోగసనపాయూపుధివ్యాఃఘ్రాణోఽస్త్రాఽ
 త్రతేజోమయీవాగితి శ్రుతేస్తేజసివాక్ పాదస్తుభస ఇతికచిత్ శబ్ద
 వ్యంజకేంద్రియ త్వేనశోత్రవద్వాచోనాభసత్త్వం - పాదచికిత్సాయా
 చక్షుషఃస్వాస్థ్యవశేనాచ్యక్షువత్త్వాదస్యాపితేజసత్త్వమితియుక్తము
 త్వశ్యామఃతేజోమయశ్చశ్చిత్తు మనసః పంచధూతకార్యస్యాపి అన్న
 మయత్వశ్చిత్తిరివతదుపకార్యతయావ్యాఖ్యేయా మనసశ్చ పంచధూత
 గుణగ్రాహకత్వేన తస్యశ్చయా త్పంచధూతాత్మకత్వ మిత్యుచ్యతే
 తేషామధిష్ఠాతాహోచేవా అవిజ్ఞానక్రియాశక్తిప్రధానాఃదిగ్గివా
 తేంద్రాః ఆదిత్యవిష్ణువరుణ మిత్రాఽవ్యుప్రజాపతీతతశ్చిజ్ఞానశక్తిసమష్టి
 రంతఃకరణం క్రియాశక్తిసమష్టిప్రాణఃశబ్దస్పృశకాయాఽరసగంధగ్రాహ
 కాణిశోత్రత్వక్చక్షుసారసనఘ్రాణాఖ్యానిపంచజ్ఞానేంద్రియాణి త్వక్చ
 క్షుషీస్వగ్రాహ్యగుణాశ్చయంద్రియమఃకృష్ణీతః శోత్రమపి చక్షుర్వ
 త్గత్వాగ్రాహకంవచనాదానగతివిసగానంజనకాని వాక్పాణిపా
 దపాయూపస్థాఖ్యానిపంచకమేకేంద్రియాణి ఎతచ్చస్త్వం మిలిత్వా స
 ప్రదశకంలింగంజ్ఞానశక్తిప్రాధాన్యేన హిరణ్య గభాఇతి క్రియాశక్తి
 ప్రాధాన్యేనచసూత్రమితిచోచ్యతే అయమయూతకపదార్థః కార్య
 త్వాద్వ్యష్టౌ సమష్టౌచ జీవోపాధిరేవ తానిచ తథాభూతాని భూ

తానిభోగాయతనం శరీరంభోగ్యంచవిషయమంతరేణభోగం జనయతు
 మశక్నువంతీ జీవకమకప్రియ క్తత్వా త్స్థైర్యాయ పంచీకృతాభవం
 తతత్ర ప్రత్యేకంపంచభూతాని ద్విధావిభజ్యంతే తత్రైకైకభాగ శ్చ
 తుధావిభజ్యతే తద్భాగచతుష్టయంచ స్వభాగం విహాయేతరభూత
 చతుష్టయభాగ ప్రవిశతీతిస్వప్యాధభాగ సేతరేషావష్టమభాగ
 న్నచపంచీకరణాన్మౌనై ప్యాధిక్యాదాకాశాది శబ్దప్రయోగః అత్ర
 చత్రిశం త్రివృతమైకై కాంతరవాణీతి శ్రుతేత్త్రిపుతర్యత ఉపదేశా
 దితి సూత్రాచ్చ త్రయణామేవమేలనప్రతీతేశ్చ త్రిపుతరణమేవక
 చిన్మయ్యంతే తెవిషయధికరణన్యాయేనై వనిరాకృతాః తథాపి తైత్తిరీ
 యకే తస్మాద్వావతస్మాద్దాశ్మనఆకాశ స్సంఘాత ఇత్సాది శ్రుతేః
 ధాందోగ్యేతయాణాంతేజోధిన్నానాంసృష్టిశవజేషిష్టయోరుపసంహ
 రస్తైజసః ప్రాధిమ్యపదాథకథర్కాపేక్షయా ఆకాశవాయు పదాథక
 యోర్బలీయస్తాచ్చాందోగ్యేజైఃవిజ్ఞానై సర్వవిజ్ఞాన ప్రతిజ్ఞానాదా
 కాశవాయోరనేతనయోబ్రహ్మకార్యస్వప్యాపశ్యవాచ్యత్వాత్ తత్ర
 పంచానామేవమేలనైశ్యవశవత్వాదువాదేన త్రిపుతరణోపపత్తేత్రి
 వృతమేవేతికల్పనాయాంవాక్యభేదప్రసంగఃత్రిపుతర్యత ఉపదేశాదితి
 సూత్రం త్వనువాదకత్వాన్న పంచీకరణం న్యాయసిద్ధం బాధితము
 శ్సహజేమేలనప్రతీతిశ్చ శరీరాదౌ సంచానామవశిష్టేనపంచీకృతపంచ
 మహాభూతానీతిచ భాష్యవచనం తస్మాదలమనెనానాన్మౌంతనెనెతిది
 క్ తానిచపంచీకృతాఃసంచమహాభూతాని మూతాఖ్యామిలిత్యైకం
 కార్యమింద్రియాణామధిష్ఠానంభోగాయతన ముత్పాదయంతి తదే
 వశరీరముచ్యతే తత్రస్వప్రధానం దేశశరీరంరజః ప్రధానం మనుష్య
 శరీరంతమః ప్రధానంద్యిగాదిస్తావగాంత శరీరంశస్యచశరీరస్యపాం
 చభౌతికస్యాపి చిత్రరూపస్యైవక్వచిత్ న్యూనాధికభావోభూతానాం
 నవిరుద్ధ్యతే ఎవంవిషయాలపి పంచీకృతైకైకభూతజన్యాశ్చతుర్వశభు
 వనాఖ్యా ఊర్ధ్వమధ్యాభోభావన సత్వరజస్తమోప్రధానాః ఎతచ్చ

సర్వం బ్రహ్మాండాఖ్యం విరాడితి మూతకమితిహోచ్యతే-అయమాపనిష్ఠ
 దః సృష్టిక్రమః ఎతద్విపరీతోలయక్రమః మూతకంపంచీకృతపంచమసా
 ధూత తతాగ్రయాకత్సకం విరాడాఖ్యం పృథివ్యాద్యైకైక ధూతల
 యేనామూతే అపంచీకృతపంచమసాధూతాత్మక పారణ్యగభా
 క్యై స్వకారణేలీయతే సవనజైనందినః ప్రళయః అమూతకంచావ్యాకృ
 తేపంచేశ్వరోవాధౌ అవ్యాకృతస్యానాదీశ్వర కారణాభావా న్నల
 యః స్వకారణేసూక్ష్మరూపేణావస్థానంలయఇతితల్లక్షణాత్ అయమేవ
 పాకృతః ప్రలయః బ్రహ్మజ్ఞానాచాత్యంతిక ఉచ్ఛేదస్తాత్యంతికః ప్రల
 యః సచకారణకృమజైవకారణో భేదాదేవకార్యోచ్ఛేదాత్సర్వంచసృ
 ష్టిప్రలయాదికం స్వప్నసృష్టి ప్రలయమేవ సారమాధికమపి వాసనా
 దాధ్యావద్యవహరక్షమమితి నమాయక త్వేపి తుచ్ఛశ్వప్రసంగః య
 థాచేత్యధ్యాక్తమాకరే-ఏవంస్థితే జగరణాదివ్యవస్థోచ్యతే ఇంద్రియ
 వృత్తికాదినాథోపలంభో జాగరణం తత్రచమూతకం విరాడాఖ్యం
 భోగ్యంప్రత్యక్షోచిప్రమాణషటేకణవ్యవహీయమాణత్వాత్ తద్వ్యా
 వహరికం విశ్వాభ్యేన జీవేనోపఘజ్యతే సచ జేహేంద్రియాదిమ ప్ర
 వెశాత్ వ్యాపనాద్వావిశ్వ ఇత్యుచ్యతేవిశప్రవేశనే-విశవ్యాప్తౌ ఇతిస్మ
 రణాత్ - అత్రయద్యపి విశ్వేనామూతకమవ్యాకృతం చానుమానా ది
 నానుభూయతే తథాపివ్యావహారికంసర్వంవిశ్వేనైవజ్ఞాయతఇతినియ
 మాత్ స్థూలశరీరోపాధ్యభిమానిత్వాన్న తస్యావస్థాంతర వ్యాపకత్వం
 శుక్తిరజితాదిజ్ఞానానామ ప్రామాణిః శ్వాతద్విషయస్యా వ్యవహారిక
 త్వేపింద్రియవ్యాపారకాలీనత్వాజ్జాగరణత్వోపపత్తిః జ్ఞానోత్పత్తిప్రక్తి
 యాచాధస్తామక్తేవ ఎవం జాగ్రద్భోగ కమక్షయే స్వాప్నభోగజ
 నకకమాదయేచ నిద్రాఖ్యయాతామస్యావృత్త్యా స్థూలదేహాభిమా
 నే దూరీకృతేసవేంద్రియేషు జేవతానుగ్రహభావాన్నివ్యాపార
 తయాలీనేషు విశ్వాపీనఇత్యుచ్యతే తథాచ స్వప్నావస్థా తత్రాంతిః
 కరణాగత వాసనానిమిత్త ఇంద్రియవృత్త్యభావ కాలీనోథోపలంభః

స్వప్నఃతత్త్వమనవివ గజతురగాద్యాకారేణ వివతతతేఅవిద్యావృత్త్యై
 వజ్ఞాయతే ఇతి కచిత్ అవిద్యైవశుక్తి రజితాదివత్ స్వప్నార్థా
 కారేణపరిణమతే జ్ఞాయతే చావిద్యావృత్త్యైత్యక్యకః పక్షఃశ్రేయానుత్త
 రఃఅవిద్యాయా ఎవసవతాధాధ్యానజ్ఞానధ్యానో పాదానత్వేన
 కల్పితత్వాన్మనోగతవాసనానిమిత్తత్వేనచ క్వచిన్మనఃపరిణామత్వవ్యప
 దేశాత్ ననుతదామనసోదృశ్యాకారపరిణామానభ్యుపగమే ద్రష్టవ్య
 సంభవేనాత్మనః స్వయంజ్యోతీష్ట్యాసిద్ధిరితిచేన్న-బహిరంత్రీయవృత్త్య
 భావేన తదానీంచునసోగ్రాహకత్వాత్ తస్మాదాకారేణైవ తస్యగ్రాహ
 కత్వనియమాత్ వృత్తికాంతఃకరణావ చ్చిన్నవైవచైశ్చస్వప్నప్రమా
 తృత్వనియమాత్ తత్రాంతఃకరణసత్వేప్రిప్రమాత్రభావఃకేమధిష్ఠానంస్వ
 ప్నాధ్యాసస్వమనోవచ్ఛిన్నం జీవచైశ్చన్యమిత్యేకే మూలాజ్ఞానావచ్ఛి
 న్నం బ్రహ్మచైశ్చన్యమిత్యపరే - కింశ్రేయఃమతభేదేనోభయమపి తథా
 హిజాగ్రద్ధోధేనస్వప్నభ్రమ నివృత్త్యభ్యుపగమాదధిష్ఠానజ్ఞానాదేవ
 చభ్రమనివృత్తేబ్రహ్మచైశ్చన్యస్యచాధిష్ఠానత్వేనసారః శాయాంశ్చదృష్టా
 నాభావాత్ జ్ఞానెవాసవత్త్వేననివృత్తే నజాగ్రద్ధోధాత్స్వప్ననివృ
 త్తిఃస్యాత్ సహికతేతిచ జీవకత్వేన్మనుతేతి- ఆకాశాదిప్రపంచవత్
 సవత్సాధారణ్యాపత్త్యేనమూలాజ్ఞానావచ్ఛిన్నం బ్రహ్మచైతన్య మధి
 ష్ఠానం ననుజీవచైతన్యస్యావావృతత్వేన సవత్సాధానమానత్వాత్ క
 థమధిష్ఠానత్వంసత్యం తత్రాపిస్వప్నాధ్యాసానుకూలవ్యావహారిక సం
 ఘాతభానవిరొధ్యవస్థాజ్ఞానాభ్యుపగమాత్ స్వప్నదశాయాం చాహం
 మనుష్యఇత్యాదిప్రాతీతిక సంఘాతాంతరభానాభ్యుపగమాత్ శయ్యా
 యాంస్వపామితిశయ్యాంతరవచ్ఛాన సామగ్యభావశ్చక్షుల్య ఎవనన్వ
 హం మనుష్యఇత్యాదివ్యావహారికసంఘాతజ్ఞానస్య ప్రమాణజన్యత్వా
 తకథమజ్ఞాననివతకతా- అవస్థాంతరాన్యధానుపపత్త్యా తతకల్పన
 సుమప్తావపిస్వప్నబాధఃజ్ఞాన మాస్థీయేతతచ్ఛాఃక్షం జాగ్రత్వాపత్తే
 రితిచేత్ సాధ్యమోచః . స్వప్నావస్థాజ్ఞానస్యైవాంతఃకరణలయ సహి

తస్యనుమప్తిరూపత్వా న్నతత్రతద్బాధః కాగరణేతు మిథ్యేకస్వప్నే
 భాదిత్యనుభవాదహమితి జ్ఞానస్యప్రమాణజన్యత్వేపి యథాభావత్వా
 త్పురీరాదిజ్ఞానస్యచ ప్రమాణజన్యత్వా దవస్థాజ్ఞానవిరోధిత్య మనుభవ
 సిద్ధంవిశేషజ్ఞానంతు నప్రమాణ వృత్తిమంతరేణ నివతతే సాక్షిణ
 త్చవిద్యా నివతకత్వాభావా దజ్ఞానసాధకత్వే నై షధమిక్రూపక
 మానేసిద్ధిరితి నకించిదవద్యంయూవంతిజ్ఞానానితావంత్య జ్ఞానానీతిచా
 సగమాత్ శుక్తిజ్ఞానేనైవ వ్యావహారికసంఘాత జ్ఞానేనాజ్ఞానని
 వృత్తావపిపునరపిక దాచిద్రజితభ్రమవ స్మస్వప్నాధ్యాసా నుపపత్తిరి
 తి జీవచైతన్యమేవాధిష్ఠానమితపక్షేనకోపిదోషః. ఇదాపునబ్రహ్మజ్ఞా
 వాదేవాజ్ఞాననివృత్త్యుపగమః తదారజ్యాందండభ్రమేణ సహభ్రమే
 తిరోధానవదధిష్ఠానజ్ఞానాభావేపి కాగ్రద్భ్రమేణ స్వప్నభ్రమ తిరో
 భావోపపత్తే బ్రహ్మచైతన్యమేవ స్వప్నాధ్యాసోపాదానమితి పక్షే
 పినకచ్ఛిద్దోషఃప్రతిజీవం స్వప్నాసాధారణ్యంతు ఘనోగతవాసనానా
 మసాధారణ్యాదేవమనోవచిన్మం బ్రహ్మచైతన్యమేవాధిష్ఠానం ఎతస్మి
 న్నపిపక్షేవస్థాజ్ఞానస్యావరకత్వాంగికాగా న్నకాప్యనుపపత్తిః అతఏ
 వకాస్త్రేమక్వచిత్తథావ్యపదేశః. ఇనుమనోవచిన్మచైతన్యస్యాధిష్ఠానత్వే
 అహంగజిత్యాద్యహంకారసామాన్యధికరణ్యేనగజప్రతీతిస్యాత్ ఇదం
 రజితమితకుక్తిసామాన్యధికరణ్యేన రజితప్రతీతివత్ నన్వయంగజితబ్ర
 హ్మచైతన్యస్యాధిష్ఠానత్వపక్షేగజిత్యాకారై వప్రతీతిఃస్యాన్వయంగ
 జితితతత్రాపిదంకారాస్పదీధూతబాహ్యధాభావస్యసమానత్వాదితి
 చెన్నుఅద్యేపక్షేఅహంకారస్యశుక్తివదధిష్ఠానావచ్ఛేదకత్వాత్ శుక్తిర
 జితమితివదహంగజితినభ్రమకారప్రసంగః. అహమితిజ్ఞానస్యేయంశు
 క్తితిజ్ఞానస్యేవ భ్రమవిరోధిత్యాదిదమంశస్యచ భ్రమావిరోధినఏవ త
 త్రభానామ్యుపగమాత్ స్వప్నేతు గజిత్యాకారవదయమిత్యాకారో
 పకల్పితఏవ ఉభయాకారబాధే పృథిష్ఠానభూతచైతన్యస్యాబాధాన్న
 శూన్యవాదప్రసంగః కాగ్రద్భ్రమాయామపిశుక్తివంకారవిలక్షణస్య ప్రా

తీతికన్యైవరజితేదంకారస్య భావాభ్యుగమాచ్చ అథ్యస్తమేవహి ప
రిస్ఫురతభ్రమేష్వితిన్యాయాత శుక్తీదమంశభానపక్షేపి నేదమంశసత్య
త్వమధ్యాసైప్రయోజకం కింధిష్టానసత్యత్వం అధిష్టానంచక్ష్ర జ్ఞా
నంశుక్తిచైతన్యమివతత్రాపినాక్షచైతన్యం ప్యతేపివేద్యపవాదితం త
స్మాన్నపక్షద్వయేపికాప్యనుపపత్తిః అత్రాన్వాప్తికపదార్థభౌక్తా తై
జసఇత్యుచ్యతే పిష్టాభ్యుతేజః ప్రధానకల్పితే ఆదిత్యాదిజ్యోతిరంతరే
ణాపిధానకత్వాదితివా- ఏవంజాతత్స్వప్నభౌగద్వయేనత్ర లంకాజీ
వస్యతదుభయకారణ కర్మక్షయే జ్ఞానశక్త్యవచ్ఛిన్నస్యసవాసనన్యాయ
తఃకరణ్య కారణాన్మనఃవస్థానసత్యేత్ర మస్థానంసుప్త్యవస్థాకారణ
మాత్రోపలంభకసుమప్తిఃత్రజాగ్రత్స్వప్నభౌగ్యపదార్థజ్ఞానాభావేపి
సాక్ష్యాకారం సుఖాకారమచస్థజ్ఞానాకారంచాపిద్యావృత్తితరుమ
భ్యుపేయతేఅహంకారాభావాచ్చ నైకాశిష్టావృత్తిః సుమప్త్యభా
వప్రసంగాత్ అగోపవవృత్తయాఃస్యోపలంభన్యాభావాన్నప్రలయేఽ
వ్యాప్తిః తేనకల్పనాచీజాభావాత్ - ఇహచసుఖసుఖమన్వాప్నోమ
కించదవేదిషమితి సుప్తోత్థితస్యసరామర్భాత్ అననుభవేపరామర్భామపప
త్తైః అంతఃకరణోపరమకాలంనుభవజన్యత్వాచ్చ నతత్త్వోల్లేఖాభావేపి
స్తరణత్వానుపపత్తిస్తరణేః త్వోల్లేఖనీయమభావాచ్చ జాగ్రద్గతాయా
మన్వాఽన్నిత్యనుభవానుపపత్తైః లింగాభావేనాశ్రయాసిద్ధ్యాచానుమా
నస్యాసంభవాత్ అహంకారస్తూధానసమయ ఏవానుభూయతే సుమ
ప్తావలీనత్వేన తస్యానుభూతత్వాత్ స్తరణానుపపత్తైః ముఖప్రతిబిం
బాశ్రయేదపక్షే జపాకుసుమతౌహిత్యాధ్యాసోక్తం ముఖచిత్రాంతి
తివదహంకాగాశ్రయ సాక్షిచైతన్యాశ్రయత్వాదహమస్వాప్నమితిసా
మానాధికరణ్యప్రతితి ర్నుప్రసంగంసుఖేతివదాశ్రయతయా స్త్యోసం
శయవిహ్యాయుతౌ సాక్షిచైతన్యాశ్రయత్వనియమాదహంకారస్యవ
ప్రమాణజన్యజ్ఞానాశ్రయత్వనియమాత్ ప్రమాత్వేనైవతతాకర్షణ
వచేదాత్ అహంకారత్వవత్సేదనచావిద్యయాఏవకారణత్వాత్ అహంవా

నాస్తవాక్యాదిజన్యపరోక్ష విభ్రామోష్యనిద్యావృత్తిరేవేత్యభ్యుపగమో
 వేదాంతవిదాం - తత్రాంతఃకరణవృత్తిజనకసామగ్రీసంభవేప్రిప్రమా
 త్యాభావాపరాధేనాంతఃకరణస్యా సామర్థ్యాత్ నామాదిమబ్రహ్మ
 ధ్యాసస్తు ఇచ్ఛాధీనతయా భ్రమప్రమావిలక్షణా మనోవృత్తిరేవ కా
 మాదివత్ తదుక్తం అతఎవచావనాజన్యత్వా చ్ఛాససీక్రయైవసానజ్ఞాన
 మితిఎతేనకరణస్యాపి మనోవృత్తిత్వం- వ్యాఖ్యాతం వ్యాప్యారూపేణ
 వ్యాపక ప్రసంజనాత్మకస్య తస్యైచ్ఛాధీనతయా భ్రమప్రమా విలక్షణ
 త్యాదితి- అతఎవమనననిధిధ్యాసనసహితే శ్రవణాభ్యే వేదాంతవాక్యవి
 చారైశ్చోతవ్యోమంతవ్యోనిదిధ్యాసితవ్యఇత్యాదివిధిరుపపద్యతేతస్యచతు
 ర్విధాన్వయ వ్యతిరేకాదితరగూఢాపత్వాత్ దృక్స్వశ్యాన్వయవ్యతిరేకః
 సాక్షిసాక్ష్యాన్వయవ్యతిరేకః అగమాపాయి తదవధ్యన్వయవ్యతిరేకః
 దుఃఖపరమ ప్రేమాస్పదాన్వయ వ్యతిరేకఇతి అనువృత్తవ్యావృత్తాన్వ
 యవ్యతిరేకౌపిసంచయః ఎతద్వ సర్వేషాం వేదాంతానుకూలతరగ
 ణాచతుర్లక్షణే మిమాంసా ప్రతిపాదితాచా ముపలక్షణ మిత్య
 ధియుక్తాః విస్తరస్తు వేదాంత కల్పలతికాయా మనుసంధేయః తదే
 వం సుషుప్త్యకథాయా మస్యానందభోగ స్తద్భూత్వాచ సుషుప్త్యభి
 మానిపార్జ్ఞ ఇత్యుచ్యతే ప్రకషేణాజ్ఞ త్వాత్తదానీంవిశేషావచ్ఛేదా
 భావేనప్రకృష్టజ్ఞ త్వా ద్వాగదాచాంతఃకరణస్యలయే పితత్సంసారై
 ణావచ్ఛేదాన్నజీవాభావప్రసంగానవా స్యాజ్ఞాపత్తిః ఈశ్వరాభేద
 ప్రతిపాదనంచ శరీరేంద్రియాద్యభిమానరహితత్వే నోపచారాత్ త
 త్సంసారస్యచ నిమిత్తకారణత్వేన సాక్ష్యాశ్రితకార్యోపాదాన కో
 భావప్రవేశాన్నతశ్చేవ సాక్షిభేదః జాగరణైత్వంతఃకరణస్యప్రేమా
 త్యాశ్రిత కార్యోపాదానకోటా ప్రవేశాత్తశ్చేవ ప్రమాణ్యభేదఏవ
 సాక్షిసంచాధికోపాధివిక్షిప్తస్య ప్రమాణ్యత్వాన్న ప్రతిసంధానా ను
 పపత్తిరితి ప్రమాణ్యమానప్రభేదేపి ప్రతిజహంనభిద్యతే సాక్షిచాహ్య
 భవద్యస్మాత్తస్మాదాగ్నేత్యుచ్యతేతతః వ్యభిచారోమిథో యద్వత్ప్ర

మాత్రాఃస్వసాక్షికఃసర్వమాత్రాద్యభావాథా సాక్షిత్వాన్న తథా
 శ్చనభితివాతికకారపాదై వ్యవహారదశయామపి సాక్షిభేదనిరాక
 రణాత్ సుషుప్తాతదభేదకల్పనంకేసాంచి న్యహామోహావత్యవధేయం
 ననుదుఃఖమహమస్వాప్నమితికస్య చిత్పరామశాత్ సుషుప్తాదుఃఖా
 నుభవోప్యస్తునతదానీందుఃఖసామగ్రీవిరహాత్ సుఖస్యచాత్మ స్వరూప
 త్వేనసిత్యత్వాత్ శయ్యాదెరసమీచీనత్వేనచ దుఃఖమిత్యుపచారాత్ దుః
 ఖమహమస్వాప్నమితిప్రత్యయోపపత్తిః అథవావస్థాశ్రియస్యాపితై వి
 ధ్యాంగీకారాత్ సుషుప్తావపిదుఃఖముపపద్యతే తథాహిప్రజ్ఞానంకా
 గ్రజ్ఞాగ్రత్ శుక్తిరజితాదివిభ్రమోజాగ్రత్స్వప్నఃశ్రమాదీనాస్తద్భిదా
 వోజాగ్రత్సుప్తిఃఏవంస్వప్నమంత్రాదిప్రాప్తిఃస్వప్నకాగ్రత్స్వప్న
 పి స్వప్నామయాదృష్టభిబుద్ధిః స్వప్నస్వప్నః! జాగ్రద్దశాయాం కథ
 యితుంనశక్యతే స్వప్నావస్థాయాంచయశ్చించిదను భూయతేతత్స్వ
 ప్నసుషుప్తిః ఏవంసుషుప్త్యవస్థాయామపిసాక్ష్యకీయా సుఖాకారా వృ
 త్తిః సాసుషుప్తికాగ్రత్ తదనంతరం సుఖమహమస్వాప్న మితి ప
 రామశః తత్రైవయారాజసీవృత్తిః సాసుషుప్తిస్వప్నఃతదనంతరమే
 వదుఃఖమహమస్వాప్నమితిపరామశోపపత్తిః ఏవంతామసీవృత్తిఃసు
 మప్తిసుమప్తిః తదనంతరం గాఢంమూఢోహమాసమితిపరామశఃయ
 థాచైతత్తథావాసిన్యవాతికకామృతాదౌస్పృష్టం ఏవమధ్యాశ్శం విశ్వః
 అధిభూతంవిరాత్ అధిదైవంవిష్ణుః అధ్యాత్మంజాగ్రత్ అధిదైవంపా
 లనం అధిభూతంసర్వగుణః ఏవమధ్యాశ్శంత్రైజనః అధిభూతంహిరణ్య
 గభః అధిదైవంబ్రహ్మ అధ్యాశ్శంస్వప్నః అధిదైవంస్మృష్టిః అధి భూ
 తంరజోగుణః ఏవమధ్యాత్మప్రాజ్ఞః అధిభూతమవ్యాకృతం అధి దై
 వందుద్రం అధ్యాశ్శం సుషుప్తిః అధిదైవంప్రలయః అధిభూతంతమా
 గుణః ఏవమధ్యాత్మాభూతాది దేవానామికత్వాత్ ప్రణవావయవ
 త్రయసహితానాముపహితానామేతేషామైక్యోపాసనయా హిరణ్య
 గభఃలోకప్రాప్తిః అంతఃకరణశుద్ధిద్వారాక్రమముక్తిశ్చ ఏతత్సహా

పాధినిరాకరణేనసాక్షిచైతన్యమాత్రజ్ఞానైతు సాక్షాదేవమోక్షాభి-త
దేవంత్రయాణామప్యవస్థాత్రయసహితానాం విశ్వలైజసప్రాజ్ఞానామ
విద్యాత్మకత్వాద్విశ్వత్వేనమిథ్యాత్వాదనుపహితః కేవలః సాక్షీతురీ
యాభ్యోహమస్మీత్యథః ఏవం వ్యవహారతః సర్వవ్యవస్థోపపత్తేః ప
రమాథతః కన్యాపివ్యవస్థాయా అభావాన్నకార్యనుసపత్తిః విస్తరే
ణ్యైశ్చైవపరిపంచితమస్తాభివేదాంతకల్పలనికాయా మిత్యుపరమ్యతే॥
ననుజాగ్రత్స్వస్మనుమప్యవస్థాసహితానాంత్రయావామపితదభిమా
నినాంమిథ్యాత్వాత్తత్సాక్షిణోపిమిథ్యాత్వంస్యాదపశేషాదిత్యాశంక్య
విశేషాభిధానెనసాక్షిణః సత్యత్వమాహ॥ ౮॥

శ్లో॥ అపివ్యాపకత్వాద్ధి తత్వప్రియోగాత్స్వతః సిద్ధభావా
దనన్యాశ్రయత్వాత్ జగదుచ్ఛమితస్సమగ్రిం తదవ్య
త్తదేకావశిష్టశ్శివఃకేవలహం॥ ౯॥

నదృష్టేద్రోష్టాగంపశ్యేదిదిసాక్షిణం ప్రకృత్యాతోన్యదాతకమి
తిశ్చితేఃసాక్షిణోవ్యత్సాక్ష్యం సర్వజగత్తుచ్ఛంననుసాక్షిదాధావధి
త్వాత్ భిమాధిష్ఠానతయాజ్ఞాతత్వాచ్చ తద్భావగ్రాహకా భావా
చ్చేత్యాద్యను క్తసముచ్చయాథోపిశబ్దఃఅథయదల్పంతన్యత్వకమితశ్చ
తేఃపరిచ్ఛిన్నత్వశుచ్ఛత్వయోః సమవ్యాప్తత్వాత్పరిచ్ఛిన్నత్వనిష్పత్త్యా
తుచ్ఛత్వంవృత్తిరిత్యాహవ్యాపకత్వాదితి సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మేతి స
ర్వాత్మత్వోపశేషేదేశకాలాపరిచ్ఛిన్నత్వాదాకాశాదీనాంచ దేశకా
లపరిచ్ఛిన్నత్వేష్యాపేక్షామహత్వేనవ్యాపకత్వోపచారాత్ నను సర్వ
వ్యాపకత్వేనఃత్యత్వాద్భావరూపత్వాచ్చాత్మహంకారనివృత్తిరూపః
నాపిసుఖరూపః సుఖన్యాసిశ్యత్వేననివ్యాప్త్యరూపత్వా నుపపత్తేఃత
థాచాత్మస్వరూపా మోక్షోభయమాథక ఏవేత్యాశంక్య నేత్యాహ
హితత్వప్రియోగాదితిహితస్వంపురుషాథకస్వంతఃకేతత్వే గ్రీయాః పుత్రా
త్వే గ్రీయావిత్తత్వే గ్రీయాన్యస్మాత్సర్వచ్ఛాదంతరంయదయమాత్మేగ్రీయా
వైభూమాతత్సుఖంఏవఏవపరమతనందఃవిజ్ఞానమానందంబ్రత్యాహ్మే

దిభిశ్చ నిభిః తస్య పరమం నందరూపత్వోపశేషాత్ తస్య చ నిత్యత్వే పిలూక
 ధర్మజన్య తత్తదంతఃకంఠవృత్తిశ్చ తదుత్పత్తివినిశోపచారిః అజ్ఞాన
 వ్యవహితస్య చ తస్మాత్ప్రాప్త్యైవ జ్ఞానమాత్రాదవిద్యానివృత్త్యా ప్రా
 ప్తిశివభవతీతి తదుద్దేశేన ముముక్షుప్రవృత్త్యుపపత్తిః అభ్యస్తస్య ప్రపంచ
 స్య దుఃఖరూపస్యాధిష్ఠానత్వాత్ స ఏవాభావఇతి దుఃఖాభావరూపత్వే
 నాపితస్య పురుషార్థత్వాత్ నను మోక్షేనుఖం సంవేద్యతేనవా-నాన్యః
 తదానీంచేమేంద్రియాద్యభావేన తద్వ్యంజకాభావాత్ వ్యంజకాభావే
 పితత్సంవేదనాఘ్యుపగమే సంసారదశాయామపి కథాప్రసంగాత్ నద్వి
 తీయః అపురుషార్థత్వాపత్తేః జ్ఞాయమానస్యైవ శస్య పురుషార్థ
 త్వాత్ అతఏవ శరర-రాతవ్బోజినోరివేణైవైష్ణవం మన్వానానాముద్గార
 ఇతిచేన్నేత్యాహ స్వత స్సిద్ధాభావాదితి స్వప్రకాశజ్ఞానరూపత్వాదిత్య
 థః యద్యపి సంసారదశాయామవిద్యాన్మతరూపత్వాదాత్మాపరమా
 నందరూపతయానప్రత తేతథాపితశ్చవిద్యాయావిద్యానివృత్తౌ స్వప్రకా
 శతయాస్వయమేవ పరమానందరూపేణ ప్రకాశతఇతినవ్యంజకాపేక్షా
 నను సుశస్యస్వప్రకాశజ్ఞానరూపత్వేన నాత్మరూపతా జ్ఞానస్యధాశ్చ
 థానరూపతయా క్రియాత్వేన సాశ్రయత్వాత్ జానామీతి ప్రతీతే జ్ఞాన
 నమహమస్మిన్యోపతీతేశ్చ తథాచకథమద్వైతవాదఇత్యాశంక్య నేత్యా
 హ అనన్యాశ్రయత్వాదితి - యత్సాక్షాదపరోక్షాన్పరమాయ ఆత్మా
 సర్వాంతః సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మవిజ్ఞానమానందం బ్రహ్మఇతి శ్రు
 తేః స్వప్రకాశజ్ఞానానంద రూపఏవాత్మా ఆతంకరణతాదాత్మ్యా
 ధ్యాసేనచశద్వృత్తౌ జ్ఞానాధ్యాసాజ్ఞానామీతి శాశ్రయ స్వప్రతీతిః ధా
 త్వథాశ్చాత్మత్వద్వినిశోపశ్చ చాంతఃకంఠవృత్తేరేవేని జ్ఞప్తిరూపను
 బిజ్ఞానస్య సర్వాధిష్ఠానత్వే నాన్యాశ్రయత్వా బాహు స్పద్యైతా
 పత్తిః తేన జ్ఞానసుఖాశ్చక ఆత్మా సత్యస్తద్భిన్నంచ సవం జగ
 దసశ్యమితి సిద్ధం నను సర్వస్య జగతస్తుభ్యత్వే తన్నివేధే నాత్మత
 త్వప్రతిపత్తిర్నస్యాత్ నహి శశవిషాణం నివద్యతే క్వచిత్ప్రమి

తం క్వచిన్నిపిధ్యతఇనిన్యాయాత్ తథావనిషేధానుపపత్త్యైవనగజత
స్తు క్వుత్వమితి నత్యానా॥

శ్లో॥ నచైకంతదన్యద్విత్వీయంతుత స్సాన్యన్నతాకవలన్యం న
చాకవలత్వం నచాన్యంనచాన్యమచైవతక త్వాతక
థంసర్వవేదాంతసీర్థం బ్రవీమి॥

౧౨॥

ఏకత్వసంఖ్యాయోగి ఏకంతదపేక్షాబుద్ధిజన్యద్విత్వసంఖ్యాయోగి ద్వి
తీయం తతఏకాభావేద్విత్వీయంతుతః స్యాత్ ద్విత్వీయంచ తృతీయాదీనా
మప్యపలక్షణం నన్వేకమేవాద్విత్వీయమిత్రుత్యా ఏకత్వం ప్రతిపద్యతే
నత్యానా నచాకవలత్వం ఏకత్వంతస్యావిద్యక త్వాత్ యద్యాన్యేన ఏక
త్వం శ్రుత్యానప్రతిపాద్యతేతహిప్రత్యక్షాదిప్రమాణవశాదనకత్వమే
వస్యాదితిచెన్న త్యానచాకవలత్వమితి నచానానా స్తికించనఏకమేవా
ద్విత్వీయంతథాతలదేశానెతినేతీత్యాది శ్రుతిభ్యఃతహిప్రత్యక్షాదిప్రమాణవశాద
చ్యున్యమేవస్యాదితినత్యానచాన్యమితిఅసన్నేవసభవతిఅసద్భ్రష్టే
తివేదచేత్ అస్తిబ్రహ్మేచైవైవసంతమనంతతోవిదురితి- సత్యజ్ఞానమ
నాశంబ్రహ్మసదేవసోమ్యదమగ్రీ అసీదిత్యపక్రమ్య ఐతదాస్మ్యమిదంస
ర్వంతస్యైవసంతత్వాత్తత్వమసీత్యాదిశ్రుతిభిఃసత్యత్వప్రతిపాదనాత్ సర్వ
భిమాధిష్ఠాన త్వత్సర్వభాధావధిత్వచ్చతహిప్రత్యక్షానత్వాదిధ
ర్మవదపిస్యాన్నేత్యానచాన్యమితిఏకమద్విత్వీయమితిపదద్వయేన స
ర్వప్రతిపేధేష్యేవకారణధర్మధర్మభావాదిభేదాభేద ప్రతిషేధాత్ స
ర్వత్రహేతుమాహ అచైవతక త్వాదితి ద్విధితంద్వితంతస్యభావోచైవ
తంతమిక్తం తాత్విక-ద్విధితం ద్వితమిత్యాహు స్తద్భావో చైవత
మచ్యతఇతి నవిద్యతేచైవతం ద్విధాభావోయత్ర తదచైవతమిత్యక్షరా
థః సలిలవికృష్టాచైవతఇతిశ్రుతేః ప్రతియోగిజ్ఞానస్యైవ లాభవ
నాభావబుద్ధికారణత్వాత్ చైవతస్యానిర్వచనీయతాంగీకారణప్రత్య
క్షాదివద్యత్వాన్నిషేధోపపత్తిత్యథః తహ్యేకతాదృశ ఆత్మాంసులి
నిదేశేనప్రతిపాద్యతామితి నత్యానాకథం బ్రవీమితికిమాత్మేప అచైవ

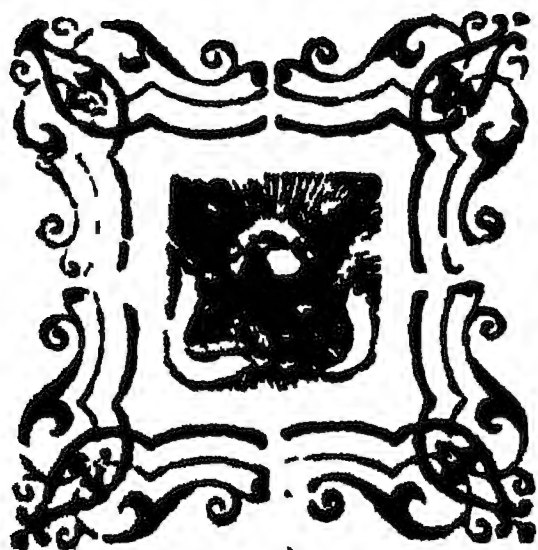
తకత్వేనవాగవిషయత్వాత్ అవచేననైవ ప్రోవాదయతోవాచో నివ
తకంతే అప్రాప్యమనసాసహచరిజ్ఞాతే విజ్ఞాతారంవిజానీయాఇత్యా
దిశ్రుతిభ్యః వాగవిషయత్వే వెదాంతానాంకథం తత్రప్రామాణ్యమిత
చేత్ అవిషయోప్యాశ్చైవ తదాకారవృత్తిమాత్రేణ తదవిద్యానివతేక
త్వాదిత్యాహ సర్వవేదాంతసీద్ధమితథాచశ్రుతిః॥ యస్యామతం తస్య
మతంమతం యస్యనవేదసః॥అవిజ్ఞాతంవిజానతాంవిజ్ఞాతమవిజానతాం॥
యస్మిన్సాసమనుతే యేనాహుస్మిన్మతం॥తదేవబ్రహ్మత్వం విద్ధినేదం
యదిదమువాసతఇత్యాదేరవిషయత్వ మాత్మనోదశేయతీతదేవం వే
దాంతవాక్యజన్యాఖండాకారవృత్త్యా అవిద్యావృత్తౌతతకావృతసకలా
నభేదివృత్తౌ పరమానందరూపః సకృతకృతోభవతిసిద్ధమ్॥

నస్తామితంవ్యాసమశేషమథేం రమ్మజ్ఞ సూత్రైరపియోబబంధ వి
నాపిత్రైఃసంగ్రహితాఖిలాథేం తంశంకరంనామిసురేశ్వరంచ॥ ౧॥ ఆ
ఘరపిబహ్యథేవహ శ్చింతామణిరివ నిబంధోయం । మధుసూదనేన
మునినావిహితోగుణినాంవిదోదాయ॥ ౨॥ యదత్రాసౌష్ఠ్యవంకించిత్ర
స్మయైవగురోర్నహి । యదత్రాసౌష్ఠ్యవంకించితద్గురోరేవమేనహి॥ ౩॥ బ
హుయాచనయామయామయమల్యో బలభద్రస్యకృతేకృతోబంధః । య
దదుష్టమిహస్తీయవృదుష్టం తదుదాదాస్సుధియోవివేచయంతు॥

ఇతిశ్రీపరమహంసపరివ్రాజకాచార్యశ్రీవిశ్వేశ్వరసరస్వతీభ
గవత్పూజ్యపాదశిష్య శ్రీమధుసూదనసరస్వతీవిరచితః.

సీ ద్ధాంత విం దు స్స మా త్తః.

ఓంతత్సత్.

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాక్షానమః.

హస్తామలక ద్వాదశశ్లోకపారిరంభః.

నిమిత్తమనశ్చక్షురాదిప్రవృత్తైః శరస్తాభిలోపాధి రాకాశక
త్పః|రనిలోకకశేష్టాః|మిత్తంయథాయ స్సనిత్యోపలబ్ధి స్వరూపాఽహ
మాత్మాగ|| యమగ్నుర్విష్ణుః|స్మిత్యబోధస్వరూపం మనశ్చక్షురాదీన్య
బోధాన్మకాని|ప్రవతకంతలశ్చిన్య నివరంపమేకం- స,|| ౨ || ముఖా
భాసకాదర్పణేదృశ్యమానోముఖత్వా తృత్యక్తేనైవాస్తివస్తు | చి
దాభాసకాధీషజీవోపితద్వితీ- స,|| ౩ || యథాదర్పణాభావ ఆభా
సహానాముఖంవిద్యతే కల్పనాహీనమేకం | తథాధీవియోగ నిరాభా
సకోయః- స,|| ౪ || మనశ్చక్షురాదెర్వియుక్తస్సర్వతంత్రయో మనశ్చక్షు
రాదెమనశ్చక్షురాదిః|మనశ్చక్షురాదెరగమ్యస్వరూపః-స,|| ౫ || యఏ
కోవిధాతిస్వతశ్చుద్ధతతాః ప్రకాశస్వరూపాఽపినా నైవధీషు| సఏవోద
కస్థోయథాభానురేకః-స, ౬|| యథా౭ నైకచక్షుః|ప్రకాశౌరవిర్మక్తమే
ణప్రకాశీకరోతిప్రకాశ్యం|అనైకాధియోయస్తద్దైకప్రబాధః- స,|| ౭ || వి
వస్వత్ప్రభాతంయథాయథాయాపమత్తంప్రకృష్టాతినాభాతమేవం వివస్వాత్,
తథాభాతఆభాసయత్యేకమత్తం- స,|| ౮ || యథాసూర్యఏకోప్యనైకశ్చ
లాషాస్థిరాస్వప్యనన్వగ్నిభావ్యస్వరూపః|చలాసుప్రభిన్నాస్వధీష్ణేకఏవ
స,|| ౯ || ఘనచ్ఛన్నదృష్టిఘనచ్ఛన్నమరంయథామన్యతే నిష్ప్రభం
చాతిమూఢః|తథాబద్ధవద్భాతయోమూఢద్బష్టేః-స,|| ౧౦ || సమస్తైశ్చవ
స్తుష్వసుస్యూతమేకస్సమస్తానివస్తూనియంనస్సృశంతి| విశుద్వత్సదాశు
మచ్ఛస్వరూపః-స,|| ౧౧ || ఉపాధాయథాభేదతాసన్నతీనాంతథాభే
దతాబుద్ధిభేదేషుతేషి| యథాచంద్రికాదాః|జలెచంబలత్వం తథాచంబ
లత్వంతాపీహఽష్టే||౧౨|| ఓంతత్సత్.

10888

